inquirere de obedíētía quibꝰ gradibus díſtinguaẗ, q̄bus, claudatur límitibus: ad cãdem arbitror pertínere díuiſio-nem: quippe q̄ in decretís regularíbus p̄cipua habetur: & puto cum ad íllā ſatís rñſum fuerít, de iſta iam nil ſuperit quod ambigatur. ¶ Itaqꝫ ut ſentio ego, regula ſancti Bene dicti omni homini proponitur, imponit nulli: prodeſt ſi deuote ſuſcipitur & tenetur: non tñ ſi nō ſuſcipitur obeſt. Qđ aūt in uoluntate eſt ſuſcipiatís, non in poteſtate pro-ponentís: uoluntaríū merito dixerim: non neceſſaríū. At tamen hoc ip̄m quod dico uolūtaríū, ſi qs ex propria uo-luntate ſemel admiſerit, & promiſerit deinceps tenēdum: profecto in neceſſaríū ſibi ípſe conuertit: nec iam liberum habet dimittere: quod añ tñ non ſuſcipere liberū habuit.
Pſal.65. Ideoqꝫ qđ ex uoluntate ſuſcepit, ex neceſſitate iam tene-
Luc.19. bit: qa oīno neceſſe eſt eū reddere uota ſua q̄ diſtinxerunt labía ſua: & ex ore ſuo aut cōdēnari iā aut iuſtificari. ¶ Cæ terū fœlix (ut quidam ſctōrū ait) neceſſitas, quæ cogit in melius. ¶ Oīa proinde ſancti Benedicti inſtituta, exceptís ſane nōnullis de ſpūalibus: uerbi cauſa charitate, humili-tate, manſuetudine: quæ non tam ipſum cōſtat inſtituiſſe quàm deum, & ob hoc penitus non eſſe mutāda: decæte-ro reliqua uniuerſa non profitentibus quidē monita tñ ſeu cōſilia cēſenda ſunt, nec grauant non obſeruata: cum tñ profitentibus in præcepta: præuaricātibus in crimina fiant: ſiue (ut ueſtra uobis reddam) illis uoluntaria uel fa-ctitia, iſtis neceſſaria, & tanquam naturalia non immerito reputantur. Ita ſanè neceſſaria dixerim: ut ex eís minime p̄iudiceẗ neceſſariȷs rationalibuſqꝫ diſpēſationibus. Sed non oībus in huiuſmodi credita eſt diſpēſatio: niſi his dū
1.Cor.4 taxat qui cū apl'is dicere p̄nt. Sic nos exiſtimet hō ut mi-niſtros Xp̄i, & diſpēſatores myſteriorū dei. Nouit aūt fi-delís ſeruus & prudens, quē conſtituit dñs ſupra familiā
Ibidem. ſuā, ibi tantum uſurpare diſpēſationem unde bonam poſ-ſit habere recompenſationem. Hoc quippe quæritur in-ter diſpenſatores, ut fidelis quis inueniaẗ. Et eadē fortaſſe fidelitas à ſubditís nihilominus exigitur in obtemperan-do: quæ à præpoſitís in diſpenſando. Cōſtat igitur ex hís q̄ dicta ſunt, ueſtrā illā diuiſionem integrā eſſe ac ſufficien tem, ſi modo pſonæ diſtinguanẗ & tēpora, dū ſubiectís ſit quidē oīs regularís inſtitutio (quantū dūtaxat ad corpo-rales obſeruātías pertinet) ante ꝓfeſſionē uolūtaria: poſt profeſſionē neceſſaria: prælatís uerò partim uoluntaria, ut quæ inuenta ab hoīe: partim neceſſaria, ut q̄ fuerint di uinitus inſtituta. ¶ Quamobrē fortaſſis tunc potiſſimum congrua & luculēta magis eadē diuiſio apparebit: ſi eius membrū qđ dictū eſt neceſſaríū, rurſum in tria hæc ſubdi uidaẗ, ſtabile, inuiolabile, incōmutabile. Et quidē ſtabile dixerim quod ita eſt neceſſaríū, ꝙ nō cuilibet hoīm illud mutare phas ſit niſi ſolís diſpenſatoribus myſteriorū dei. i. præpoſitís: ut uerbi gratia regulæ ſctōrū Baſiliȷ Augu-ſtini, Benedicti, necnon autentici canones, & ſi qua ſunt alia eccleſiaſtica inſtituta dignæ authoritatís. Quæ qm̄ à ſanctís tradita ſunt, ſancita ſtabiliter perſeuerant: nec om-nino cuius ſubiectorum ea aliquomō uariare uel mutare conceditur. Quia tñ ab hoībus: etiā per hoíes loco & offi cio illis canonica electione ſuccedētes, licite interdū inno xieqꝫ pro cauſis, perſonis, locís, & temporibus, diſpēſan-tur. Vbi ſanè qui hæc legit, attēdat me caute nō dicere ea poſſe uel ab iſtís leuiter pro uoluntate mutari: ſed ex rōne fideliter diſpenſari. Ideo aūt hāc ipſam mutationē taliter & à talibꝰ recipere p̄nt: qm̄ nō naturaliter nec per ſe bona ſunt. Porrò inuēta atqꝫ inſtituta fuerūt, nō qa aliter uiue-re non liceret: ſed ꝙ ita magis expediret: nec plane ad ali-ud quàm ad lucrū & cuſtodiā charitatís. Qꝫdiu ergo cha-ritati militāt, immobiliter fixa ſunt: mutariqꝫ oīno ne ab ipſiſqdē p̄poſitís ſine offenſa p̄nt. At ſi ecōtrario cōtraria fortè aliqñ charitati uiſa fuerint, his dūtaxat qbꝰ hoc poſ ſe uidere datū eſt, & ꝓuidere creditū eſt: nónne iuſtiſſimū eſſe liquet, ut q̄ pro charitate inuenta fuerūt, pro charita-te quoqꝫ ubi expedire uideẗ, uel omittanẗ uel intermittā-tur, uel in aliud fortè cōmodius demutenẗ? Sicut ē regio-ne iniquū proculdubio foret: ſi ſtatuta pro ſola charitate, cōtra charitatē tenerenẗ. Tenēt ergo fixā firmamqꝫ immo bilitatem etiā apud prælatos q̄ ex ſtabili neceſſario ſunt: ſed quatenus charitati deſeruiūt. Nunquid autē hoc ego uel ſolus ſentio, uel primus dico? An nō hoc ip̄m & papa Gelaſius ſenſit? Ait ſiquidē: Vbi neceſſitas nō eſt: icōuer tibilia maneant patrū ſanctorū decreta. Leo quoqꝫ papa, Vbi, inquit, neceſſitas nō eſt: nullo modo ſanctorū patrū inſtituta uiolētur. Et infert. Vbi ergo neceſſitas fuerit ad utilitatem eccleſiæ: qui poteſtatem habet, ea diſpēſet. Ex neceſſitate em̄ fit mutatio legís. ¶ Neceſſaríum deinde ꝙ inuiolabile noīaui, illud intelligo qđ nō ab hoīe traditū, ſed diuinitus promulgatū: niſi à deo qui tradidit mutari oīno non patitur: ut exēpli cauſa, nō occides, nō mœcha-beris, non furtū facies, & reliqua illius tabulæ legiſſcita: q̄ etſi nullā prorſus humanā diſpenſationē admittunt, nec cuiquā hoīm ex hís aliquomodo ſoluere aut licuit, aut li- Exod.12
cebit: dñs tñ horum quod uoluit, & qñ uoluit ſoluit, ſiue cum ab Hebræis Aegyptios ſpoliari, ſiue quādo prophe tam cū muliere fornicaria miſceri præcepit. Quorū utiqꝫ alterum quid niſi graue furti facinꝰ, alterum quid niſi fla gitiȷ turpitudo reputareẗ: ſi non excuſaſſet utrū qꝫ factum authoritas imperantis? Sanè ubi ſimile aliquid aliquādo à ſanctís hoībus fuiſſe legitur uſurpatum, ſcriptura nō in-dicāte ꝙ deus ita præceperit: aut eos peccaſſe fatendū eſt, ſicut homines: aut: certè ſicut prophetas familiare dei con ſilium accepiſſe. Vnde & unū exemplum pono, quod oc-currit de Sāſone: qui ſeipſum una cū hoſtibus opprimēs
Iudic.16 interfecit. Qđ utiqꝫ factum ſi defenditur non fuiſſe pctm̄: priuatū habuiſſe conſiliū indubitanter credēdus eſt, & ſi de ſcriptura hoc non habemus. ¶ Iam uero neceſſariū in-cōmutabile quid accipi uelim? Et quidē nl congruentiꝰ quam quod diuina ita conſtat & æterna rōne firmatum, ut nulla ex cauſa poſſit uel ab ipſo deo aliquatenus immu tari. Sub hoc genere eſt oīs illa ſermonis dominici in mō-te habiti ſpiritalis traditio, & quidqd de dilectione, humi litate, māſuetudine, cæteriſqꝫ uirtutibꝰ tā in nouo quàm in ueteri teſtamento ſpiritaliter obſeruandum contrudiẗ. Hæc quippe talia ſunt q̄ nec liceat nec expediat aliquan-do non haberi. Eo ſiquidē immobiliter, quò & naturali-ter bona, nūquā niſi innocenter, nūquā niſi ſalubriter aut imperanẗ, aut obſeruantur. Omni tēpore, omni perſonæ, mortē contempta: cuſtodita ſalutē operantur. ¶ Primā er go neceſſitatē ſua cuiqꝫ facit in promittendo uoluntas: ſe-cundā præcipientis authoritas: tertiā præcepti dignitas. Differunt aūt (ut iā dictū eſt) quibuſdā à ſe inuicē gradi-bus tres iſtæ neceſſitates: nec una oēs ſequitur immutabi litatís firmitas. Nam ex prima quidem quod efficitur, etſi nō penitus immutabile, tñ uix mutabile eſſe conſtat: dum ſolís illud liceat mutare prælatís, & hoc non niſi fideli & prouida diſpēſatione. Qđ uero fit ex ſequenti, quæ & ma ior iſta, eſt penè iam incōmutabile, ſoli qppe deo eſſe mu-tabile ſuperius demonſtratū eſt. Porrò qđ de nouiſſima fit tanquā oīm maxima: oīno incommutabile eſt, utpote qđ ne ipſi quidē deo mutare liberū eſt. Qđ igiẗ nulli ho-minum phas eſt niſi ſolís mutare p̄latís, dici uix mutabile congrue pōt: qđ ſoli cōſtat licere deo, dicaẗ penè immuta bile: qđ ne ipſi qdē, penitus immutabile noīetur. ¶ Quæ cū ita ſint, ut ad ea redeā de qbꝰ potiſſimū quæritur, patet ꝙ ex magna pte regularís traditio ſubeſt eius qui præeſt, etſi nō uolūtati: certè diſcretiōi. Sed dicitis. Quid ergo re linquiẗ neceſſitati? Audite: quàmplurimū. Primo qdē qc-qd de ſpūalibꝰ i ip̄a regula traditū eſt: i manu abbatís (ut ſupra taxatū eſt) nequaquā reliquiẗ. Deinde reliq̄ pars q̄ in corporalibꝰ cōſtat obſeruātiȷs: ne ipſa quidē i eiꝰ ita uo lūtate poſita eſt, ut eiuſdem deſeruiat uoluntati: ſed magis charitati. Neqꝫ em̄ abbas ſupra regulā eſt, cui ſemel & ip̄e ſpōtanea ſe ꝓfeſſione ſubmiſit, etſi (quod negandum non eſt) dei regula charitas, regulæ ſctī Benedicti iure præpo-nitur. Eſto proinde ut interdum regulæ litera cedat pro tempore charitate, cum ratio neceſſitatis uel charitatís exegerit:

exegerit: abſit tñ ut hoīs cuiuſpiā ſubdatur uolūtati. Sup fratrū ſanè trāſgreſſiones, non ſup patrū traditiones con ſtituitur q abbas eligitur, mandatorum cultor, & ultor ui tiorū. Arbitror nāqꝫ ſctās illas obſeruātías, prelatorū pru dentiæ & fidei creditas, non ſubditas uoluntati. Hinc eſt ꝙ idē legiſlator in hís q̄ abbati diſpēſanda reliquit, caute nuſquā (ut memini) uoluntatē, ſed aut conſiderationem, au diſpoſitionē, aut prouidentiā, aut certè arbitrium ſeu aliqd hmōi ponit: uolens nimirū prouidū fidumqꝫ diſpen ſatorē, rōnis ubi forte diſpēſat, ſequi iudiciū, nō ſuæ pla-citū uoluntatís. Vñ & intimat ei nō ſemel ꝙ de oibus iu-diciȷs ſuis deo redditurus ſit rōnem. Lego profecto in re-gula. Hæc conſideratio penes abbatem ſit & hoc uel illud eſſe in prouidentia uel arbitrio ſeu diſpoſitione abbatís. Vt aūt pro ſua uolūtate aliqd mutet, me ibi legiſſe non re colo: quinimo in omnibus, inquit, oēs magiſtrā ſequātur regulā: nec ab ea temere deuietur à quoquā. Ergo nec ab ipſo abbate. Oēs, inquit, magiſtrā ſequanẗ regulā: nemo ergo ſuā uoluntatē. Vbi ſanè nec abbatē excipi puto. Vi-detís quantū neceſſitati tribuitur, ſubtrahitur uolūtati? Quid etiā? ¶ Nónne regularís ipſa profeſſio qua ſe iunior ſubdit ſponte priori, æque alligat & priorē? Cōis equidē pacti pari reor utrunqꝫ neceſſitate teneri: fieriqꝫ duos per unius ſponſionē alterutrū debitores: fidelís curæ unū: al-terū humilís obedientiæ. Quidnam igitur iam uoluntati relinquiẗ, ubi & prælatus debiti neceſſitate teneẗ? Sed & de hoc item nō parū prælati p̄ſcribiẗ uolūtati: ꝙ is qui ꝓ-fitetur, ſpōdet quidē obedientiā, nō tñ oīmodam, ſed de-terminate ſm regulā: nec aliā quā ſancti Bñdicti: ut opor-teat eū qui præeſt, nō frena ſuæ laxare uoluntati ſup ſub-ditos, ſed prefixā ex regula ſibi ſcire mēſurā: & ſic demum ſua imperia moderari circa id ſolū quod rectū eſſe conſti-terit: nec quodlibet rectū, ſed hoc tñ qđ prædictus pater inſtituit, aut certè qđ ſit ſm ꝙ inſtituit. Sic ſe qppe habet profeſſio. ¶ Promitto nō quidē regulā: ſed obedientiā ſm regulam ſancti Benedicti. Nō ergo ſm uoluntatē ꝓpoſiti. Proinde ſi ꝓfeſſio ſm illā regulā abbas meꝰ mihi aliud for tè imponere tētauerit quod nō ſit ſm regulā aut etiā qđ non ſit ſm iſta inſtituta: uerbi cauſa Baſiliȷ Auguſtini. Pa comiȷ: q̄nā mihi q̄ſo in hac re neceſſitas imminet obſequē di? Solū quippe id à me poſſe exigi arbitror, qđ promiſi. ¶ Videtís iam ergo obedietiæ limites quos requiritis. Si modus eſt obeditionís, tenor profeſſionís: nec ſe ualeat ex tendere poteſtas imperātis, niſi quatenꝰ attigerit uotū ꝓ fitentís: ꝓfecto citra, & ultra, nec nō etiā contra, q̄d aliud quàm obedietiæ limites quoſdam cēſuerim, & hís ſuís ter minís uirtutē eandē circūcludi? Quāobrē quiſqꝫ profeſ-ſus in quouis gñe ſalutifere uitæ, nec ultra obedientiæ le gē cogendus: nec citra eſt inhibēdus quàm ſua ipſiꝰ uideẗ cōplecti ꝓfeſſio. Quantominꝰ cōtra? Is ergo q medius eſt uitæ modus p̄fixus uoto, ꝓfeſſione firmatꝰ: tanquā lignū qđ erat in medio paradiſi, ſolus ſine dubio legi erit ſubie-ctus, obnoxiꝰ iuſſiōi. Ergo prælati iuſſio uel ꝓhibitio nō prætereat terminos ꝓfeſſiōis. Ne ultra extēdi poteſt: nec cōtrahi citra. Nil me p̄latus prohibeat horū quæ promiſi nec plus exigat quàm promiſi. Vota mea nec augeat ſine mea uoluntate: nec minuat ſine certa neceſſitate. Neceſſi tas qppe nō habet legē: & ob hoc excuſat diſpenſationē. ¶ Volūtas uerò qa ſola meretur retributionē, etiā ſola nō immerito gradū altiorē uſurpat. Alioqn & abſqꝫ neceſſi tate remiſſio uoti, nō diſpenſatio, ſed p̄uaricatio eſt: & re-ſtrictio cōtra uolūtatem, murmur eſt, nō profectus. Ponāt ergo p̄poſiti metā obedietiæ ſubiectorū ex uotís labiorū ipſorū, nō ſuorum deſideriorum: monētes eos, nō cogen-tes ad celſiora: cōdeſcēdētes eís cū neceſſe fuerit ad remiſ ſiora, nō cadētes cum eís. Cæterū ſubiectus huiuſcemodi obedietiam quæ uoti finibꝰ cohibeẗ, nouerit imperfectā. ¶ Nam perfecta obedietia legē neſcit: terminís nō arctaẗ: neqꝫ cōtēta anguſtiȷs profeſſiōis, largiori uolūtate fertur in latitudinē charitas: & ad omne qđ iniūgiẗ ſpontanea, uigore liberalís alacriſqꝫ animi modū nō conſiderans, in infinitam libertatē extendiẗ. Hæc eſt illa de qua ſignāter
apl's Petrꝰ, caſtificātes, inqt, corda ueſtra in obedietia cha 1.Petri.1.
ritatís: pulchre ipſam ꝑ hoc ſeqſtrās ab illa inerti & ſerui-li obedientia quodammodo nec charitati prōpta, ſed ob noxia neceſſitati. Hæc iuſti illiꝰ, cui lex poſita non eſt, pro
pria eſt: nō ꝙ uelle ille perfectꝰ uiuere debeat ſine lege ſed 1.Tim.1.
qa nō ſit ſub lege: minime qppe cōtentus uoto ſuæ cuiuſ-cūqꝫ ꝓfeſſionis: quā ſuperat animi deuotione. Qꝫquā nec
iſtā regula ipſa tacuerit, ubi monet, ſi fratri ipoſſibilia in- Capitu-
iunganẗ, ut cōfidens de adiutorio dei obediat ex charita lo ſi fra-
te. In eadē deniqꝫ regula tertiꝰ humilitatís deſcribiẗ gra- tri aliqd
dus: ut omni obedietia monachꝰ ſe ſubdat maiori. Dicēs impoſſi-
quippe omni, nō uult nos in obediēdo menſura eſſe cōtē- bile.
tos ꝓfeſſionis: nō attendere ꝓmiſſi debitum non de pacto Capitu-
ſumere modum: ſed tranſire alacriter etiā uotū, & obedire lo de gra
in omnibus. Eſt ſanè quidam obedietiæ limes ſm tempus dibꝰ hu-
ipſa tēporís extremitas: ut is ſit terminus obedietiæ, qui militatis
& uitæ. Hunc nobis maxime unigeniti dei cōmēdat exē-plum, qui factus eſt patri obediens uſqꝫ ad mortem. Hæc ergo quoties interrumpitur, inobedientia dicitur, & pec catum, & tranſgreſſio ſeu præuaricatio. ¶ Sed intereſt ſa-nè qua cauſa, quo affectu, qua intētione, quo præcipiēte, in quóue præcepto malum hoc cōmittatur. Et quidē nul-lam prorſus inobedientiam dico paruidúcendam, non ta-men omnem pari æſtimandam periculo. Enimuerò man-datum dei eſt. Non occides. Fac ergo duos homicidas, & unum quidem ſpoliandi cupiditate: alterum uerò neceſſi tate ſeſe defendendi facinus perpetraſſe. An non hic ſatis euidenter inter lepram & leprā cauſa ſeparat, faciens utiqꝫ diſparem ualde culpam unius eiuſdemqꝫ tranſgreſſionis? Quid uerò ſi hūc ſubita ira, illum ſtudioſa malitia aut ue-tus odium fortè ad idem ſcelus impulerit? Nūquidnam ſi mili penſandum erit iudicio, quod tam diſſimili factum cō ſtabit affectu? Nil deinceps inceſtius obſcœniuſue, quàm
illas filías Lot paternum uſurpaſſe concubitum: & tamen Geñ.19.
quis non uideat quantum euacuauerit aut attenuauerit turpis nefandiqꝫ reatum flagitiȷ, pietas intentionís, & in-tentio pietatís? ¶ Iam uerò de illo qui præcipit, & item de eo quod præcipitur, huiuſcemodi aduertenda erit ſm rationem diſtinctio, ut cuius inter præceptores reueren-tior nobís imminebit authoritas, eiꝰ grauior formidetur offenſio: ac maiorís cuiuſqꝫ mandati tranſgreſſio, damna-
bilior æſtimetur. Melius ſiquidem eſt obedire deo quàm Actu.5.
hominibus: & ipſís melius magiſtris quàm cōdiſcipulís. Porrò in magiſtrís: melius noſtris, quàm extraneís. Qui-bus autem melius conſtat obedire: ipſís proculdubio & non obedire deteſtabilius eſt. Eſt de mandatís ſimiliter. Maioribus quippe maior: minoribus minor opera no-ſtra & cura debetur: de quorum etiam contemptu iuxta eandem conſideratiōem grauior leuiorue defenſa cōtra-hitur. ¶ Porrò maiora minoraqꝫ mandata dixerim, ſecun dum ꝙ maiꝰ minuſue uelle cōſtiterit ipſum qui præcipit:
ſiue hominem, ſiue deum. Eſt uerbi gratia mandatum. Nō Lucæ.6.
furaberís, & eſt mandatum. Omni petenti te da utrunqꝫ Mar.10.
quidem magnum: quoniam utrūqꝫ diuinū: ſed de non fu rando maius. Quis enim neſciat æquiſſimo deo nō æque diſplicere tenaces, atqꝫ fures: & quia de duobꝰ malís plus uelit nos tenere noſtra quàm tollere aliena: & ita minꝰ pec care qui non tribuit ſua, quàm qui nō ſua furatur? Sed in mandatís hominū rara æqualitas inuenitur: cum pro ua-riȷs neceſſitatibus uel utilitatibus agendorū, iniungentiū affectio uarietur: quodqꝫ putauerint rectiꝰ uel cōmodius, hoc amplius cupiāt & exigant obſeruari. Tam ergo qua-litas præceptorū quàm authoritas præcipiētium & obe-dientiæ præfigit metam: & in obedientiæ terminat culpā: quando (ut dictū eſt) in prælatís quibuſqꝫ grauioris au-thoritas, & eorum mandatís quibuſqꝫ maioris utilitatis, quod diligentior debetur obſequēdi cura: eo & culpa gra uior incurritur de contemptu. ¶ His itaqꝫ diſtinctionibꝰ animaduerſis, & obedientiæ modus, & pondus inobedi-entiæ facile reperitur. His gradibus nō ſolum inter diem

& noctem, hoc eſt bonũ obedíẽtiæ, & ínobedientiæ malũ
díſcernitur: ſed etiam inter deum & diem: itemq́ inter no
ctem & noctem, inter bonũ uidelicet & melius: inter malũ
& peius. Bonus quidẽ obedientiæ gradus eſt ſi iuxta ma-
giſtri noſtri ſñiam propter metũ gehennæ ſeu propter ꝓ-
feſſionem ſanctã quã profeſſus eſt, quiſpiã obedierit: me-
lior tñ cum ex dei amore obeditur. ¶ Illa qppe obedíẽtia
neceſſitatis eſt; iſta charitatis. Illũ autem optimũ dixerim
obedíẽtiæ gradũ: cũ eo aĩo iniunctũ opus recipit, quo &
præcipit. Cum em̃ ex uoluntate iubẽtis pẽdet intẽtio exe
quẽtis: fit ut nec maius minoribꝰ: nec minꝰ maioribꝰ con
fuſe (ut aſſolet) adimplẽdum quod iniungit, ſubiecti ſtu-
dium impendatur: ſed moderante animo quæq́ pro ſua
dignitate imperia, modũ ſciat utrobiq́ ſeruare: tã in ob-
ſeruando uidelicet iuſſa, quàm in cauendo prohibita: nõ
ꝙ uel minimũ horũ quæ iubentur, contemnendum putet
etſi tñ minimũ quod minimũ eſt reputet: ſed minimum eſt
ex cõparatione maiorũ. Nouit uerus humiliſq́ obediens
& minima nõ contẽnere. & maxime curare quæ maxima
ſunt: intimo quodã deuoti ſyncerique animi ſapore diſcer
Pſal. 118. nens, quibus de mandatis ei qui præeſt, ſuis quodãmodo
factis reſpondeat cũ propheta. Tu mandaſti mandata tua
cuſtodiri nimis. Vbi qa nõ dicit uniuerſaliter omnia: illa
tñ oportet intelligi: quæ qm̃ non ſine grandi culpa qua-
cunq́ occaſione uiolantur, ideò nõ ſine graui pœna quo
modocunq́ uiolata donantur: ut puta. Non occides, & ſi
qua huiuſmodi ſunt: quorum nunquam põt eſſe obſerua-
tio iniuſta uel mala: nunquã bona licitaue tranſgreſſio di
ſpenſatione duntaxat humana. ¶ Cætera quæ uel à præpo
ſitis diſpenſationem admittunt: qa leuiori cenſura, negle-
cta puniuntur, leuiora dicuntur. Ex his uerbi gratia dico
eſſe uel riſum interdictũ, uel indictũ ſilentium. Hæc ſiqui
dem ſi cõtra mandatũ non ueniũt: nec peccata ſunt. Acce
dente mandato ſi quominus iam obſeruantur, in peccatũ
reputantur: non tamẽ in crimen. Ita ſanè, ſi per ſubreptio
nem aut obliuionem, non autem per cõtemptum horum
tranſgreſſio cõtigerit. Media quippe ſunt, è quibꝰ illa ui
delicet præcepta conſtituuntur, quæ uos factitia nomina
tis: longe utiq́ diſparem à naturalibus quantũ in ipſis eſt
gerentia neceſſitatem: cum tñ nec ſine offenſa negligi: nec
contemni ſine crimine uel ipſa queant iniuncta ab his dũ-
Luc. 10. taxat quibus proprie dicitur. Qui uos audit, me audit: &
qui uos ſpernit, me ſpernit. Licet nãq́ ipſa per ſe iniuncti
operis qualitas innoxia ſit: adiunctæ tamen authoritatis
põdus obnoxiũ mãdato, mandatumq́ peccato obnoxiũ
facit non magno tamen ſi cõtemptus defuerit. ¶ Hec er-
go generalis regula ſit uniuerſorũ quæ per ſe aut ꝓpter
ſe nec bona nec mala ſunt, aut diuina inſtitutione, aut ꝓ-
pria cuiuſq́ profeſſione fixa nõ ſunt: ut nõ iuſſa quidẽ, li-
cite utrumlibet uel admittãtur uel omittantur: iuſſa, uerò
ſine culpa non negligantur: ſine crimine nõ cõtemnãtur.
¶ Vbiq́ em̃ & culpabilis neglectus, & contemptus dam-
nabilis eſt. Differunt aũt ꝙ neglectus quidẽ lãguor iner-
tiæ eſt cõtẽptus uerò ſuperbiæ tumor. Porrò cõtemptus
in omni ſpecie mãdatorum pari põdere grauis, & commu
niter damnabilis eſt: neglectꝰ aũt ĩ fixis grauior, tolerabi-
lior ĩ mobilibꝰ mãdatis. Siquidem adulteriũ quocũq́ mo
do, quocunq́ perpetres aĩo, turpe flagitiũ eſt, ac crimina
le peccatũ: cum tñ leue uerbum ĩ tempore uel loco ſilentij
fortè per obliuionem ſubreptum, riſusue per impetũ ma-
gis excuſſus quàm præſumptus cõtra præceptum (quod
utiq́ animi negligentis, aut diſſoluti ſpiritus indiciũ eſt)
eo facillime ueniam promeretur, quo uix uel pctm̃ reputa
tur. Quid cũ ſciẽter & ex deliberatione ĩ uerba ocioſa ſilẽ
tio licet nõ indicto lingua laxatur? ¶ Nũquid hoc tamẽ ne
get quiſpiam uſurpari cõtra regulam ueritatis? Vnde ni-
mirum & ratio exigenda eſt in futuro iudicio: iudice ipſo
Mat. 12. terrifice admodũ cõminãte, quia de oĩ uerbo ocioſo red-
dẽt homines rationem in die iudicij. Heu nobis: quænam
poterit reddi ratio de ocio? Alioquin ocium nõ eſt, ſi nõ
oĩno rõne uacuum eſt. Et tñ quis neſciat unũ detractiõis
uerbũ quantum etiã innumeris talibus, id eſt ocioſis, præ
ponderet ad delictũ meritumq́ damnationis? Quid itaq́
Videlicet quia diſcretio eſt in mãdatis, cõſequenter & in
culpis: ut (ſicut dixerã) maiorũ grauior, leuiorq́ minorũ
cenſeatur tranſgreſſio mandatorũ. ¶ Sed mandãtium non
ita. Siue em̃ deus, ſiue homo uicarius dei mandatũ quod-
cunq́ tradiderit: pari profecto obſequendũ eſt cura: pari
reuerentia deferendũ: ubi tñ deo contraria non præcipit
homo. Quod ſi cõtigerit, pergendum indubitanter cõſu-
Actu. 5. lo in Petri ſñiam: quia obedire oportet deo magis quàm
hoĩbus. Aut em̃ hoc reſpondendũ cum aplĩs, aut cum pha
Mat. 15. riſæis certè audiendũ. Quare & uos tranſgredimini man-
datum dei propter traditiones ueſtras? Si aũt dolet ſe cõ
temni magiſter hõ præ illo qui docet hominẽ ſcientiã: cõ
ſoletur illa (quã & uos poſuiſtis) Samuelis ſententia, qua
1. Reg. 2. inter lepram & leprã uidetur diſcernere ſic. Si peccauerit
uir in uirũ: propitius ei poterit eſſe deꝰ. Si aũt in deũ pec-
cauerit, qs orabit pro eo? ¶ Ego igit ſi me hoc angi articu
lo ſentiã, ut aut deũ, aut hoĩem offendere neceſſe ſit, deum
potiꝰ libẽter eligo nõ offendere: & quidẽ tutius iuſtiusq́.
Habeo nẽpe ex pſenti ꝓphetiæ capitulo de hoĩs læſione
meã cõſolationẽ: dei. ſ. propitiationẽ. Cæterum deo offen
ſo: quis orabit pro me? Si ad hoĩem cõfugero: id quidem
Hier. 17. ſcriptura nõ conſulit: qnimo maledictus hõ, ait, qui ſpem
ponit in hoĩe. Merito ꝓinde. Si aũt ĩ deũ peccauerit: etiã
ſi ſubintelligat ꝓpter hoĩem, qs, inqt, orabit pro eo? Neu
ter eqdẽ. Nã & à quo offendit, & ob quem offendit: æque
utriuſq́ oratio execranda decernit apud ipm q offendit:
hoc eſt apud deũ. Talis ergo requirẽdus eſt ad orandũ, q
ſit idoneꝰ ad placãdũ. Porrò culpã ſi qua eſt ꝙ hõ offendi
tur cũ ei nõ obedit: aut multũ extenuat, aut penitꝰ annul
lat cauſa melior. Quapropter cũ dicit, ſi peccauerit uir in
uirũ, ſubaudiendũ eſt ꝓpter deũ: ꝙ nullatenꝰ læſio cuiuſ-
cũq́ ꝓximi, necdũ ꝓlati, excuſet a culpa, ſi ſolꝰ defuerit in
1. Cor. 8. cauſa deꝰ. Alioqn Paulo cõtradicit, q ait. Sic em̃ in fratrẽ
peccãtes ĩ Xpm peccatis. Nã de ꝑpoſitis certũ tenemus
Luc. 10. ipſiꝰ ueritatis teſtimoniũ ſic loquentis ad ipſos. Qui uos
Mat. 18. ſpernit, me ſpernit. Sed & de qlibet fratre nolite, ait, cõtẽ
nere unũ ex his puſillis. Et q ſcãdalizauerit unũ ex his pu
ſillis: qd ſequit, auertat deꝰ à nobis. ¶ Sed nõ oĩm ſcẽdala
æqua ſunt lãce pẽſanda. Aliter nãq́ accipiẽda ſunt ſcãda-
la puſillorũ, aliter phariſæorũ: de qbus aplĩs timentibꝰ &
intimãtibꝰ ꝙ ſcãdalizati eſſent in ſermõe ueritatis, reſpõ
Mat. 16. ſum eſt. Sinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorũ. Illorũ qp-
pe ſcãdalũ de ignorãtia: iſtorũ de malitia deſcẽdit. Illi ſcã-
dalizantur qa ueritatẽ neſciũt: iſti quia oderunt. Vnde &
puſillos illos arbitror appellari: ꝙ uolũtatis quidẽ bonæ
ſed nõ magne ſciẽtiæ exiſtẽtes, zelũ dei habeãt, ſed nõ ſm
ſciẽtiam. ¶ Taliũ ſcandala curam nõ irã prouocare ſolent
Gala. 6. ſpiritualium dũtaxat uirorũ. Paulo ita docente. Vos qui
ſpirituales eſtis: huiuſmodi inſtruite ĩ ſpiritu lenitatis. In
dignum ſiqdem eſt ualde, humanã eos mereri indignatio-
nem, qui diuinã tam fecile conſequuntur miſerationem.
Nam hi quoq́ qui dominum crucifixerunt, magni quidẽ
peccatores: ſed puſilli æſtimatores: & ſi ex una iram, num-
quid non tñ ex altero ueniam meruerũt? Beati ſiquidem
fuiſſent ſi iuxta uerbum domini in ipſo ſcandalizati non
Matt. 11. eſſent. Nunc uero quid niſi miſeri? Sed tamen & miſeran
di. Probat hoc pia illa in cruce patientis, ſed nihilominꝰ
compatientis ſupplicatio. Pater, inquit, ignoſcẽ illis. Et
Luc. 23. quaſi quæreretur indulgẽtiæ ratio in tam horrendo faci-
nore: ſequitur, quia neſciunt quid faciunt. Ac ſi diceret:
Eò digni uenia, quò & puſilli ſcientia ſunt. Ideo igno-
ſco illis: quia nõ agnoſcor ab illis. Si enim cognouiſſent,
1. Cor. 2. nunquã dominum gloriæ crucifixiſſent. Sunt quibus nõ
ita ignoſco: quos utiq́ non ignoro & uidiſſe & odiſſe &
me & patrem meum. Pro huiuſmodi puſillo in ſciẽtia ter
rens Paulus eum qui cum habeat ſcientiam, neſcit tamen
condeſcẽdere infirmioribus: & peribit, inquit in tua ſcien
1. Cor. 8. tia frater pro quo Chriſtus mortuus eſt. ¶ Q. ſi tantope-
re cauenda ſunt ſcandala paruulorum, quanto amplius
prælatorum:

prælatorũ: quos ſibi deus æquare quodãmodo in utraq́
parte dignatus, ſibimet imputat illorũ & reuerentiã & cõ
temptũ, ſpecialiter cõteſtans eis: q uos audit, me audit: &
Caplo q uos ſpernit, me ſpernit. An nõ deniq́ hoc ipſum & regu
de obe- la nr̃a ꝓhibet, ubi ait. Obedientia quæ maioribꝰ præbet,
dictia. deo exhibet. Quãobrẽ quicqd uice dei præcipit hõ, qd
Nota. non ſit tñ certũ diſplicere deo haud ſecus oĩno accipien-
dum eſt quàm ſi ꝓcipiat deꝰ. Quid em̃ intereſt utrũ per ſe
an per ſuos miniſtros: ſiue homines: ſiue angelos, homi-
nibus innoteſcat ſuũ placitum deus? Sed homines, inqs,
facile falli, in dei uoluntate de rebus dubijs percipienda,
& in præcipienda fallere poſſunt. Sed enim qd hoc refert
tua, qui conſcius non es præſertim cum teneas de ſcriptu
ris, qa labia ſacerdotis cuſtodiũt ſcientiã, & legem ex ore
Mala. 2. eius requirũt: quia angelus domini exercituũ eſt? Requi
runt dixerim legẽ: nõ quã uel autentica ulla ſcriptura tra
diderit, uel ratio manifeſta probauerit, de huiuſmodi qp-
pe nec præceptor expectandus, nec prohibitor auſcultan
dus eſt: ſed qd ita latere aut obſcurũ eſſe cognoſcitur: ut
in dubiũ uenire poſſit utrumnã deꝰ ſic aut aliter fortè ue
lit, ſi nõ de labijs cuſtodientibus ſcientiã, & ex ore angeli
dñi exercituum certũ reddatur. A quo deniq́ diuina po
tius conſilia requirunt, quàm ab illo cui credita eſt diſpẽ
ſatio myſteriorũ dei? Ipm proĩde quẽ pro deo habemus:
tãquã deũ in his q aperte nõ ſunt cõtra deũ, audire debe-
mus. Nec ſanè contraria loquimur ſctõ prophetæ Samue
li, quaſi nos in hac parte diuinam hoĩbus tribuentes au-
thoritatem: cum ille ĩ ſupra memorato capitulo planè di-
ſcernere inter utrũq́ uideatur. Siquidẽ qd nos aſſerimꝰ
de dubijs, hoc ille negat de manifeſtis: ut cum ait, ſi pecca
1. Reg. 2. uerit uir in uirum: ſubauditur: propter deum: cui aperte
contraria hoĩes hoĩbus frequẽter mandare præſumunt.
Sed hinc uos ſumentes materiã ſiue occaſionẽ argumen
tandi: aſſeritis ſi hoc conſtiterit, ut iuſſa hominum quæli-
bet uel inſtituta, diuinæ autoritatis pondere æſtimanda
ſint: hoĩem ſub hoĩe aut uix aut nequaquã poſſe ſaluari:
cũ in tanto cumulo mandatorũ quæ prælati etiã per incu
riam ſæpe præcipiunt, interdũ non præuaricari, aut diffi-
cile admodũ, aut oĩno impoſſibile uideatur. Et quidẽ nõ
nego difficultatẽ tantæ ineſſe perfectioni: ſed cũ ipſa cor-
de imperfecto præſumit. ¶ Porrò imperfecti cordis, & in-
firmæ prorſus uoluntatis indicium eſt, ſtatuta ſeniorũ ſtu
dioſius diſcutere, hærere ad ſingula quæ iniungũtur, exi-
gere de quibuſq́ rationem, & male ſuſpicari de oĩ præce-
pto cuius cauſa latuerit, nec unquã libenter obedire niſi
cum audire contigerit quod fortè libuerit: aut qd nõ ali
ter licere ſeu expedire monſtrauerit uel aperta rõ, uel in-
dubitata authoritas. Delicata ſatis imo nimis moleſta eſt
huiuſcemodi obedientia. Non planè hæc illa eſt quæ ex
regula traditur, obedíẽtia ſine mora. Diſputare profecto
hoc eſt in aſtu cordis, nõ ĩ auditu auris obedire. Iſtiuſmo
di ergo carnalẽ animã non modo premi, ſed etiã opprimi
pondere præſumptæ perfectionis neceſſe eſt: quia nõ põt
portare caro infirma, quod ſolus ſpũs promptus experit
iugum eſſe ſuaue & onus leue. Chriſti quippe iugum &
onꝰ eſt: & oĩno importabile, niſi Xpĩ æque ſpiritui. Hinc
itaq́ ſi dicitis legẽ regulæ ſubintraſſe, ut abundaret deli-
ctum: uerũ dicitis. Cæterum culpa hoc non eſt datæ legis
aut dantis legem: ſed improuide profitẽtis, & impia præ-
Rom. 7. uaricantis. Mandatum quidem ſanctum & iuſtum, ſed tu
te noris eſſe carnalem, uænundatum ſub peccato. Verum
hoc ante prouidiſſe debueras: quo turris huius euangeli
Luc. 14. cæ non prius iaceres fundamenta: quàm ſedens computa
res ſi haberes ſumptus ad perficiendũ. Nunc aũt quid re-
ſtat niſi ut aut correctus obedias ſenioribꝰ: aut confuſus
audias ab illuſoribus. Hic homo cœpit ædificare, & non
potuit cõſummare? ¶ Sed forſan dictis. Ergone ita perfe-
ctus quiſpiã inuenitur, cui non uel minimũ aliquid inter
dum ſubripiatur de tã multis ac minutis quæ paſſim uel
à negligentibus præpoſitis imperantur? Minime quidẽ
cuſpã hoc ego dederim: cum ipſi quoq́ de ſe fateant apo-
Iaco. 2. ſtoli in multis offendimus oẽs. Et ſi dixerimus quia pec-
1. Ioan. 1. catum nõ habemus: ipſi nos ſeducimus. Sed nõ continuo
ut aliqd præterimus, perimꝰ, præſertim cum nos ſcriptu-
1. Ioan. 2 ra cõſolet: ſi qs peccauerit, inquiens, aduocatũ habemus
Ieſum Xpm iuſtũ, & ipſe eſt ꝓpitiatio pro pctĩs nr̃is. De
Eſai. 53. niq́ propheta de ipſo teſtat ꝙ pro trãſgreſſoribꝰ rogaue-
rit ut non perirent. Vbi ſanè notandũ quia etſi pro tranſ
greſſoribus: non tñ pro contẽptoribus legitur ſupplicaſ-
ſe. Verum illi qũo perire poſſunt: pro quibus ſaluator ro-
gat ne pereant? Quamobrẽ non uideo cur ita oẽs inobe
dientiam & tranſgreſſionẽ uel minorũ quorumlibet man-
datorũ exaggerandã putaueritis ut exclamaretis. Quod
ergo iã monacho poterit ueniale pctm̃ eſſe uel leue, cuius
uniuerſæ actioni crimen inſidiatur inobedíẽtiæ? Sed hoc
inde uidelicet cõſtare creditis: ꝙ prælatorum iuſſionibus
tñ tribuẽdũ aſſerit, quantũ ſi diuinitus traderẽtur. Qua-
ſi uerò & ipſa euangelica præcepta nõ multum inter ſe di
ſcrepent & merito obſeruationis, & tranſgreſſionis peri-
culo. Cæterũ ſicut nõ oĩa uniꝰ eſſe cõſtat uel neceſſitatis,
uel utilitatis uel dignitatis ſic nõ una de oĩm tranſgreſſio
ne fertur ſñia: nec paria manant diſcrimina diſpares cul-
pas. Porro nec pari culpa negligunt, q non pari cura præ
cipiunt, nec pari ꝓinde pœna puniunt. Ecce em̃ euãgeliũ
tã flagitiũ crapulæ, quàm fornicationis turpitudinẽ dam
nat. Verũ qs magis nõ horreat è duobꝰ malis, turpitudi-
ne fœdari, quàm cibo exſaturari? Nónne deniq́ ueritas
in euãgelio ſub noĩbꝰ trabis & feſtucæ, graues leueſq́ di
ſcernit inobedientiæ culpas? Nónne ipſa diſputante imo
diffiniẽte gradatim nobis diſtinguit q cuiq́ reatui pœna
debeat, dũ aliũ iudicio, aliũ cõſilio, aliũ & gehẽna reũ eſſe
proteſtet? ¶ Quænã ergo cõſequendi neceſſitas cogit, ut
ſi magiſtris diuina det in ſuis ꝓceptis authoritas, nullum
iõ iã monacho leue aut ueniale pctm̃ inueniri poſſe pute-
tur: ꝙ eiꝰ uniuerſæ actioni crimẽ inſidiet inobedientiæ?
Eſto: ſit crimẽ cui pœnalis illa gehẽna uel gehẽnalis pœ-
na aſſignat: quale qſo illud diffinіemꝰ eſſe crimẽ, qd ueri-
tate iudice reũ tñ facit iudicio? Nec tñ diffitebimur eſſe
reatũ, qd uel hactenꝰ reũ ſtatuit. Q. ſi reatũ, & pctm̃. ¶ Por
ro omne pctm̃, cõtra dei mãdatũ præſumit. Qd aũt cõtra
mandatũ præſumit, inobedientia dicit. Hic colligitur ꝙ
iraſci fratri, & inobedíẽtia ſit, & crimen non ſit. En unũ in
uentũ eſt monacho leue ac ueniale pctm̃, quodq́ nõ hũa-
ni, ſed diuini mandati ſtatuat tranſgreſſorẽ. In hoc gene-
re ſunt trãſgreſſionis nonnulla ſtultiloquia ſeu uaniloqa
& quecũq́ ocioſe dicta facta & cogitata. Hmõi em̃ nũquã
niſi cõtra mandatũ, & dei mandatũ uſurpant. Pctã quip-
pe ſunt & deus prohibet omne pctm̃: & tamẽ uenialia nõ
criminalia reputant, excepto cũ per contemptũ uertũtur
in uſum & conſuetudinẽ, & tunc non peccati ſpecies, ſed
peccantis intentio penſatur. Elatio quippe contemnen-
tis, atq́ impœnitentis obſtinatio: in minimis quoq́ man-
datis culpã facit nõ minimam: & conuertit in crimen gra-
uis rebellionis næuum ſatis leuem ſimplicis trãſgreſſiõis.
Deniq́ in quo inobedientiæ crimẽ abſq́ dubio ſit, apud
Samuelem aduertite. Quaſi, inquit, peccatum, hariolandi 1. Reg. 15
eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſce-
re. Non, ait, non acquieſcere, ſed nolle acquieſcere: ut non
iuſſionis ſimplex ipſa tranſgreſſio: ſed uoluntatis ſuperba
contemptio, ſcelus idololatriæ reputetur. Non eſt enim
idipſum nolle obedire: & non obedire. Hoc quippe inter
dum erroris eſt, nonnunquam & infirmitatis: illud uero
aut odioſæ pertinaciæ, aut cõtumaciæ non ferẽdæ. Quod
& ipſum repugnare eſt & reſiſtere ſpiritui ſancto: & ſi ad
mortem uſq́ perdurauerit, blaſphemia eſt, non remitten-
da ſiue ĩ hoc ſeculo, ſiue in futuro. Non ergo qualiſcũq́
mãdati prætcrito criminalem facit inobedíẽtiã, ſed repu-
gnare, ſed nolle obedire. Cæterũ quãti abſq́ illa peſſima
& rebelli uolũtate non obediunt? Quomodo itaq́ mona
cho crimen inſidiatur inobedientiæ, ſi toties ſine crimine
tranſgreditur, quoties in trãſgreſſione defuerit huiuſce-
modi recalcitrans & cõtentioſa uolũtas? ¶ Fruſtra autem

cõparãt q̃dã (ut dicitis) quaslibet inobediẽtias antiquæ
illi quæ facta eſt in paradiſo, quæ nimirũ ualuit nõ ſolum
obligare perſonam: ſed & uitiare naturam. Arbitror tñ &
ipſam primã grauiſſimamqꝫ præuaricationẽ, aut nõ aliun
de, aut inde maxime iudicatã grauiſſimã, hoc eſt ex rebel-
lione defenſionis quæ ſequuta eſt qñ deo cauſã requirẽte
peccati, ut peccatores ad pœnitẽtiã prouocaret (nolebat
Pſa.140 quippe mortẽ eorũ, ſed magis ut cõuerterẽt̃ & uiuerent)
ipſi maluerũt declinare cor ſuũ in uerba malitiæ, ad excu-
ſandas excuſationes in peccatis. Et quidẽ gemina malitia
pctõris. Primũ ꝙ nec ſui miſertus eſt, ut culpã propriã fa-
teretur, & ſanaretur: deinde ꝙ & uxorẽ ut ſe fallaciter ex-
cuſaret, crudeliter accuſauit. Quid eſt ꝙ deniqꝫ dicitis in
omni actione monacho crimẽ inſidiari inobediẽtiæ, quaſi
aut furtim ſubrepat neſciẽti aut caſu accidat infœlici, aut
nõ ualenti implere quod præcipit̃, criminis calũnia ſtrua-
tur de impoſſibili? Itane, inquã, monacho crimen inſidia
tur inobediẽtiæ, cum & antiqua illa tã nota & tam noxia
p̃uaricatio facile (ut credit̃) indulgentiã conſequeret̃, dũ-
modo cõfeſſio, & non defenſio ſequeret̃? Neqꝫ enĩ tñ (ut
dictũ eſt) nocuit ſimplicis actionis (quãuis ex deliberatio
ne) tranſgreſſio, quantũ adiũctæ excuſationis cum præme
ditatione obſtinatio. Sed nunqd fortè in lege quidẽ diui
na habenda eſt hæc conſideratio grauioris leuiorisqꝫ in-
obedientiæ, nõ aũt ita & in regula noſtra? Sed qs ſanè di-
cat pl⁹ tribuẽdũ humanis quàm diuinis traditiõib⁹, plu-
risqꝫ qđ p ſuos de⁹, quàm qđ per ſeipm imperat, æſtimã-
dum? An nõ deniqꝫ & apud ſanctũ Benedictũ, ꝓprie & di-
ſtincte ab inuicẽ ſniæ inueniunt̃, alia de leuiorib⁹, alia de
grauiorib⁹ inſcripta culpis? ¶Quid eſt aũt leuior culpa,
niſi leuior inobediẽtia? ¶Tradunt̃ igit̃ à prælatis ĩterdũ
minora mandata, quorũ tranſgreſſio leuiora ſm regulam
parit & pctã: & tñ in deũ nihilominus p̃uaricatio fit quo-
ties abbatis iuſſio p̃teritur? Siquidẽ & ex ore ipſo dei nõ
æqualia ſunt promulgata, & ideò non æquali cuncta uigi
lantia obſeruanda: ſed alia cura exhibẽda eſt ei proculdu-
bio qđ ipſa perhibet primũ & maximũ mandatũ: alia his
Matt.5. quæ alibi diſcernens q ſoluerit (inqt) unũ de his minimis
meis mãdatis. Quid ergo? Audiuimus ex regula grauio-
res & leuiores culpas, legimus & in euãgelio maxima mi-
nimaqꝫ mandata, & mandatorũ trãſgreſſiones uniuerſas
dicemus æqualiter maximas? Nõ eſt igitur neceſſe ut cõ-
cedã qđ dicitis, aut deo .ſ. non tribui omne quod ab hoĩe
magiſtro accipitur qđ nõ ſit cõtra deũ, aut monacho nul
ũ inueniri poſſe leue ſeu ueniale pctm̃: qa etſi toties deo
(qđ fatendũ eſt) inobediens eſſe conuincit̃, quoties ei⁹ q
pro deo ſibi præeſt hoĩs mãdatum, qđ quidẽ iuſtitiæ non
repugnet, prætergredit̃: ſicut tñ nõ par cura in executio-
ne exigitur: ſic nec par culpa cõtrahitur ex trãſgreſſione.
Etſi qppe un⁹ eſt qui offendit̃, nõ tñ unius ponderis quæ
iubentur: nec unius ſubinde diſcriminis iuſſorũ eſt oĩum
cenſenda trãſgreſſio. Vnde pater Benedictus ſm, inquit,
menſurã culpæ, excõicationis extendatur menſura. ¶Fru
ſtra proinde (ut uidetis) aut terremini, aut terrere cona-
mini de obedientiæ ꝓmiſſione, quæ fit ex regulari ꝓfeſſio
ne, quaſi non oporteat ꝓmittere quã conſtat nec integre
poſſe teneri, nec ſine crimine præteriri: ſiquidẽ deo quic-
quid dei miniſter hõ nõ perperã iuſſerit, imputãdũ cõſti-
terit. Fruſtra, inquã, ex hac occaſiõe malũ ita inobediẽtiæ
exaggeratis, ut à tã neceſſario bono ꝓmittendæ obedien-
tiæ terreatis: quia etſi difficile cauet̃ ubiqꝫ ſubrepens uel
inſidians (ut uos dicitis) inobedientia in tam uariis & in
numeris quæ à ſenioribus indicunt̃: non ſemper tñ dam-
nabiliter ſeu criminaliter qđ præcipit̃ non impletur. Etſi
enim oĩs inobedientia inexcuſabiliter ſit culpabilis, nul-
la tñ æternaliter dammabilis, niſi quã remedium pœniten
tiæ non ſanat, nulla eſt lætaliter criminalis, niſi quæ con-
temptum ſuperbiæ nõ euitat. ¶Magna igitur ſecuritas fi
liis obedientiæ, & reuera pax hominib⁹ bonæ uolũtatis,
quando in omni obedientia ſola damnatur impœnitẽtia,
quam neſcit qui diligit deũ, ſola incriminatur ſuperbia,
quã facile cauet qui timet gehennã. Sed exẽplis clari⁹ elu
ceſcet qđ dicimus. Si iubente ſeniore ut ſileã, uerbũ mihi
fortè per obliuionẽ elabitur, reũ me fateor inobediẽtiæ
ſed uenialiter. Si ex contẽptu ſciens & deliberãs ſpõte in
uerba prorupero, & rupero ſilentii legem, præuaricatorẽ
me conſtituo & criminaliter, & ſi impœnitens perſeuero
uſqꝫ ad mortẽ, peccaui, & damnabiliter. An & hoc durum
fortaſſe uideat̃? Hæc qppe ſũt ueſtra (ſi bene recolo) uer-
ba, cũ difficultatẽ ſeu impoſſibilitatẽ (ut nobis uidet̃) te-
nendæ inobedientiæ, uel cauendæ inobediẽtiæ cõſiderã-
tes, ĩ uitam ita monachicã exclamaſtis: hæccine eſt illa eò
ſecurior quò arctior, eò certior quò magis ardua ueniẽdi
ad deum uia, ut monacho naturaliter mala uix cauere, na-
turaliter bona uix pro cõmuni infirmitate ualẽti implere
non minor tñ neceſſaria ſit cautela ad cauẽda uel obſeruã
da q̃ ſibi prælatus ſu⁹ uel prohibere uoluerit uel iubere?
Et ſubditis. Quod cum à multis credat̃, licet à paucis uel
etiam à nullis ad ĩtegrũ obſeruet̃: quid aliud operatur ta-
lis ſniæ credulitas, quàm quod illa ab aplo tñ culpata mã
ducãdi idolothyta libertas? Nil planè aliud, ſi ita eſſet ut
dicitis, bñ prorſus nõ põt conſci⁹ eſſe ſibi q ſe nõ implere
cõfidit qđ debere ſe credit. Creditis itaqꝫ (ut uerborũ ue
ſtrorũ ſenſum breuiter colligã) ꝙ ad ĩtegrũ mãdata obſer
uari dei uix ualeant, abbatis nõ ualeãt: cũ ueritas ipa teſte
tur ne unũ quidem iota præteritum iri. Cæterũ q ita ſen-
tit, uidetur mihi (ut pace ueſtra dixerim) necdum guſtaſſe
quàm ſuauis eſt dñs, ſub iugo legis gemere adhuc: nondũ Matt.5.
reſpirare ſub gr̃a ſuaue Xp̃i iugũ nequaquã eſſe expert⁹,
ideoqꝫ certiſſime adhuc infirmari per carnem, qa ſpũs nõ
adiuuat ei⁹ infirmitatẽ. Quid uerò ſibi uult illa diſtinctio
ꝙ dei quidẽ uix, prælati uero hoĩs nequaquã oĩno à que-
libet iuſſa poſſe teneri prohibitáue cõceditis: quaſi uero
illa queãt abſqꝫ iſtis integre cuſtodiri? Sed ſi attẽditis, de
male quoqꝫ uiuentibus prælatis dei præceptũ eſt quæ di-
cunt facite. Igitur qui non facit, aperte non in hominem
tñ, ſed & in deum præuaricator exiſtit. Itane ergo nullus
mandata perfecte exequit̃ ſui magiſtri? Quamobrẽ puta-
tis? Quia nolum⁹, aut qa nõ poſſumus? Sed ſi uolum⁹ &
nõ poſſumus, ſecuri ſumus. Si poſſum⁹ & nolumus, ſupbi
ſumus. Porro ad cauendam ſuperbam, illã uerè annuerim
neceſſariã eſſe cautelã quã dicitis ne fortè incurrat̃ inobe
dientiæ crimen. Qꝫ ſi impoſſibile uos putatis ut nõ uide-
licet imperiis prælatorũ per cõtẽptum interdũ ſupbiæ re
ſiſtatur, ſcitote nõ paucos, ſed innumeros aliter oĩno ſen-
tire: nec aliud quàm qđ proprio didicerint experimento.
Si autẽ non impoſſibile quidẽ, ſed tñ difficile eſſe ſentitis
magiſtros non contemnere, & dum ideo conſentitis qm̃
grauamini nõ ſuperbe ſapere, murmuratis aduerſus obe-
dientiæ legẽ, affirmantes periculoſum promittere, quod
tam laborioſum eſt obſeruare: ad hoc ego reſpondeo, imo
nõ ego, ſed dñs. Qui põt (inqt) capere, capiat. Hoc qppe Mat.19.
eſt qd paulo ſuperi⁹ dixi: qa antequã ædificiũ inchoares,
prouidiſſe debueras unde perficeres. Nunc aũt (ut ait q-
dam) aut nõ tentaſſes, aut perfice. ¶Verum tñ nemo ſi cau
te ꝓfitet̃, pollicet̃ ſe ultra in nullo tranſgreſſurũ: hoc eſt iã
non peccaturũ. Alioquin aut periurat q ita iurat, aut ſan- Ioco.3.
ctior eſt illo q ait: in multis offendim⁹ oẽs. Qꝫ ſi cõſequens
falſum eẽ uidet̃, uidẽdũ eſt & de eo qđ antecedit, ne fortè
lex quæ data eſt propter tranſgreſſiones cohibendas, non
ſolũ nõ eas coerceat, ſed & augeat inſup crimine periurii:
ſiquidem id promittere nos in noſtra profeſſione creda-
mus, quod certũ eſt nõ poſſe teneri. ¶Partiẽda eſt proin-
de nobis in duo, uniuerſa hæc obſeruatio regularis, in p̃-
cepta uidelicet, & remedia. Præceptis inſtituit̃ uita cõtra
peccatum: remediis reſtituitur poſt peccatum innocẽtia,
Sic ergo utraqꝫ iſta complectitur noſtra profeſſio, ut pro-
feſſus quiſqꝫ cũ in aliquo fortè regulariũ mandatorũ de-
liquerit, ſi ad remediũ æque regulare confugerit, etſi con
uincitur tranſgreſſor mandati: nõ tamen pacti præuarica
tor. Solum itaqꝫ cẽſuerim fregiſſe uotum, uiolaſſe propo-
ſitũ, pactum præuaricaſſe, qui & præceptum cõtempſerit
& remedium.

& remediũ. Nã illum ſanè dico ſecurũ, qui etiã ſi interdũ
obedientiæ limitẽ p̃terit, conſiliũ nõ reſpuit pniæ. Regu
lares nãqꝫ terminos, etſi ſæpe deliquerit, nõ euadit, qui cẽ
ſuræ quæ ex regula eſt diſciplinã nõ ſubterfugit. Pars ſiq
dem regulæ eſt regularis correctio: & in ea reperitur non
ſolũ bonæ uitæ inſtructio, ſed etiã emẽdatio prauæ. Inue-
niuntur in ea & p̃cepta obediẽtiæ, & inobedientiæ reme-
dia, ut ne peccando quidẽ à regula recedatur. Fateor ſanè
impoſſibile cuiuis mortaliũ uel uenealiter interdũ nõ de
linquere in p̃ceptis obedientiæ: ſed nulla iã de impoſſibi-
litate q̃rela: qñquidem & ex regula licet id quoqꝫ qđ cri-
minaliter delinqui cõtigerit emendare. Qđ ergo dicitis
à nullis poſſe obſeruari ad integrũ quicqd à magiſtris p̃-
cipitur, uerũ eſt: ſed leuis culpa inobediẽtiæ eſt, & facilis
cura eius inuenitur in regula: ſiquidẽ ſit trãſgreſſio abſqꝫ
cõtẽptu. Si aũt & ipſum deeſſe aliqñ nõ poſſe cõtenditis,
id quidẽ falſum eſt: ſed nec talẽ tñ inobedientiã ſine cura
relinquit diligentia regularis. Et licet fortiori egeat cura
tionis medicamento, caret tñ morbo præuaricatiõis, niſi
cũ & ipm fortè medicamẽtũ contẽnit̃. ¶Quæ cũ ita ſint,
fruſtra de impoſſibilitate cauſamur q regulã profitemur,
fruſtra nobis de peccandi neceſſitate blandimur, ut ideo
iuſta imperia prælatorũ deo nõ imputãda, ſed tanquã ho
minũ contẽnenda putemus, ne rẽ uidelicet impoſſibilem
continere noſtra profeſſio uideat̃, ſi tñ ex ea hoĩbus quã
tũ deo obedientiæ deberi aſſeruius. Cui enĩ iã uel ita ꝓ-
feſſio impoſſibile, imò per dei gratiam non perfacile ſit ca
uere præuaricationẽ, ubi nõ inobedientia, ſed impœnitẽ-
tia facit præuaricatorẽ? Hoc quippe (ut iã dixi) profiten
tiũ nemo ſpondet ut non iam peccet, & ob hoc non cõti-
nuo ut quiſpiã aliquomodo non obedit, præuaricatorem
ſe conſtituit: niſi qui ſe fortè ſic profeſſum falſo exiſtimat:
quales uos utiqꝫ aſſeretis eſſe nõ paucos. De quibus etiã
ſi qui tñ ſunt, ut dicitis, uerũ eſt & qđ ſubditis, ꝙ nil utiqꝫ
aliud illa talis eorũ credulitas uel poti⁹ crudelitas in ſuis
ipſorũ operatur conſcientiis, quàm noxia illa recũbentiũ
1.Cor.8. in idolio libertas in alienis. Neceſſe eſt enim q hmõi eſt,
1.Tim.4 ex propria perire ſententia: quẽadmodũ & in illius ſcien-
tia clamat apoſtolus infirmũ perire fratrẽ. Et quõ nihil eẽ
commune item ipſe perhibet quod cũ gratiarum actione
percipitur, niſi ei qui putat aliquid eſſe cõmune: ita & re-
gularis profeſſio quantum in ſe eſt damnabilis nõ eſt niſi
ei qui dãnabilẽ putat. Quod quatenus putari oporteat,
puto ſatis ſuperius demonſtratũ. ¶Nunc iam reſponden-
dũ eſt quæſtiunculæ quæ incidit uobis ex occaſione apo-
ſtolici præſentis capituli. Quæritis nempe utrũ nam iſta
Rom.14 de idolothytis Pauli ſentẽtia: puto quia nihil cõmune eſt
Ibidem. in Chriſto niſi ei qui putat qd cõmune eſſe. Et rurſum. Si
comederit, damnatus eſt, quia non eſt ex fide in generalẽ
regulã trahi poſſit, quatenus malũ cuiqꝫ ſit bonũ quodqꝫ
quod agit, ſi malũ eſſe crediderit, ac tantũ malum quantũ
crediderit. Qꝫ ſi annuero, rurſum pergitis inquirere cur
non econtrario tñ cuiqꝫ bonum ſit quod operat̃, quãtũ
uel falſo opinatur. Mirũ quppe uobis imò & iniuſtum ui
detur, ut plus in malo quàm in bono humanæ ualeat intẽ
tionis opinio. Si reſpondero de malis quidem merito ita
credi propter oculũ nequam: reſpondebitis: & mihi non
immerito quoqꝫ propter ſimplicem oculũ idem æque pu
Matt.6. tãdum & de bonis. Nam qui dicit ex oculo nequã corpo-
ris tenebras æſtimari, indicauit & de ſimplici lucẽ æque
corporis approbari. Sed uidete ne fortè non ſit uerè ocu
lus ſimplex, qui fallitur. Fallitur enim tã qui bonũ malũ,
quàm qui malum bonũ putauerit. Scitis autẽ neutrũ ho-
Eſaiæ.5. rum, uæ illud euitare propheticũ. Væ qui dicitis bonum
malum, & malum bonum, cum tñ nemo, qui hoc uelit ca-
uere maledictũ de quo ueritas pronũciat ꝙ ſit lux totius
corporis, id eſt operis argumentum. Sed abſit ut præco
ueritatis clamet cõtra ueritatẽ, maledicatis quod illa pro
Nota. bauerit. ¶Ego uerò ut ĩterior ocul⁹ uerè ſimplex ſit, duo
illi eſſe arbitror neceſſaria, charitatẽ in intentiõe, & in ele
ctione ueritatẽ. Nam ſi bonũ quidẽ diligat, ſed uerũ non
eligat: habet quidẽ zelum dei, ſed non ſm ſciam: & neſcio
quemadmodũ iudicio ueritatis uera eſſe poſſit cũ falſita-
te ſimplicitas. Volens deniqꝫ ad ueram diſcipulos inſtrue
re ſimplicitatẽ magiſtra ueritas. Eſtote, inquit, prudentes Mat.10.
ſicut ſerpẽtes, & ſimplices ſicut columbæ. Præmiſit ergo
prudentiã, ſine qua neminem ſatis eſſe poſſe ſimplicẽ ſci-
ret. Qũo deniqꝫ uerè ſimplex erit oculus cũ ignorãtia ue-
ritatis? Aut uerò uera põt dici ſimplicitas quam ſimplex
ignorat ueritas? Scriptũ ẽ enĩ. Ignorãs ignorabit̃. Patet 1.Co.14.
ergo laudabilẽ illã & à dño laudatam ſimplicitatem abſqꝫ
his duob⁹ non eſſe bonis, beneuolẽtia, atqꝫ prudentia: ut
oculus uidelicet cordis nõ ſolũ pius qui fallere nolit: ſed
& cautus ſit qui falli nõ poſſit. Cæterũ ſicut oculũ ſimpli
cem duo iſta faciunt bona, amor boni, & cognitio ueri: ſic
nequã oculũ duo è regione male cõſtituunt, cæcitas, qua
fit ut ueritatẽ non agnoſcat: & peruerſitas, qua fit ut dili-
gat iniquitatẽ. ¶Porrò inter duo hæc bona, quæ nec fal-
lere nec falli ſinunt, & duo illa mala quæ tã falli, quàm fal-
lere faciũt, duo ſunt media. Vnũ quidem bonũ per quod
oculus interior etſi falli queat ignorãtia ueri, zelo tñ bo-
ni fallere penitus nõ cõſentit, alterum uerò malũ quod li-
cet ueri notitiam nõ impediat: amorem tñ boni præ mali
tia minime ſentit. Et qm̃ omnis res melius diuiſione inno
teſcit: ſm hoc duplex malũ, & illud item geminũ bonum,
quadrifariã diuidamus oculũ cordis, in bonum, & melio-
rem: in malũ, & peiorẽ. Et ſubdamus exẽpla. Eſt qui bonũ
diligit, & malũ neſcius agit. Huius quidẽ bon⁹ eſt oculus
quia pius: nõ tñ ſimplex quia cæcus. Et eſt qui bonũ & li-
benter agit, & prudẽter intelligit. Iſtius reuera oculũ nõ
immerito ſimplicẽ dixerim, utpote cui neutrũ bonum de
ſit, nec zelus ſcilicet bonus, nec ſcientia. Hũc profecto re- Pſal.13.
quirit oculũ deus cũ reſpicit ſuper filios hoĩm, ut uideat
ſi eſt intelligẽs aut requirens deum. Eſt ecõtrario qui bo-
num minime diligens, ex malitia quidẽ peruerſus, eſt ſed
ſapiens ut faciat malum, per ignorantiam cæcus non eſt.
Quem quidẽ ideò nondũ appellauerim nequã, ꝙ unũ ei
licet ad ſuum malum nõ deſit bonũ, id eſt ſcientia. Sed eſt
qui bonum fortè neſcius qđ nõ diligit agit, cui profecto
non incõgrue id qđ dicit̃ nequã aſſignauerim, eò ꝙ neu-
tro careat malo, nec cæcitate, nec peruerſitate. Dicitur ſiq-
dẽ nequã, quaſi nequaquã, ut is ſolũmodo nequã appelle
tur, qui nequaquam hoc eſt in nullo penitus appareat bo
nus, ſed ſit utroqꝫ bono uacuus, tã uidelicet ueri notitia,
quàm & beneuolentia. Alius eſt itaqꝫ pius ocul⁹ non qdẽ
fallere promptus, ſed tñ falli ut dictũ eſt pronus, de q pro
pheta, effraim (inquit) quaſi columba ſeducta, nõ habens Oſee.7.
cor. Alius is quem dñs ſimplicẽ dicit, tam nec fallere faci-
lis quàm nec falli, de quo & apoſtoli docentur cum eis di
citur. Eſtote prudentes ſicut ſerpẽtes: & ſimplices ſicut co Mat.10.
lumbæ. Et item alius eſt oculus ſimpliciter malum, fallens
utiqꝫ libenter, ſed non facile falſus: qualẽ profecto habent
illi qui ore dominico aſtruuntur prudẽtiores eſſe filiis lu- Luc.16.
cis in generatione ſua, & alius quẽ nequã eſſe diffinimus,
quia ſit dupliciter mal⁹: cui qu ppe & malitia parit igno-
rantiam, & ignorantia malitiã operit: ita ut ſæpe neſciens
& malũ qđ uult non faciat, & bonũ faciat quod nõ uult.
Obſcuratum nẽpe eſt inſipiens cor eorum qui iſtiuſmodi
ſunt, & quaſi iam traditi in reprobũ ſenſum, bonum oĩno
nec diligere nec dinoſcere queunt. De talibus ſcriptũ eſt: Prou.18
Impius cũ uenerit in profundũ malorũ, contẽnit. Nã qui
huiuſmodi eſt, cauere profecto malum nec uult etiã ſi poſ-
ſit, nec ſi uelit ſcit. Quãobrẽ hũc oculũ in ſupiori diuiſio-
ne illo altero cenſui non immerito peiorem, nõ quia mali
gnior ſit, ſed quia periculoſior. Ignorãtia quippe ſecurio
rem, ſecuritas ſegniorem facit, non nequiorem. Eſt tamen
ex hoc proculdubio deterior, ꝙ ille ſolũ habet malum ma
lam intentionẽ: iſte & falſam conſiderationem. Ille uno ca
ret è duob⁹ bonis, bono zelo: iſte & uero iudicio. Ex hoc
itaqꝫ peſſimo oculo qui neutrũ bonũ habet, & item ex il-
lo optimo qui neutro caret, ſentiendum eſt ueritatẽ diffe-
ruiſſe aut tenebris obuolui totũ corpus, aut luce ꝓfundi,

Nam reliqui duo quorũ neuter utrunq; aut bonũ habet
aut malum, etſi ex parte poſſunt: non tm̄ toti ſufficiunt uel
lucẽ dare, uel tenebras corpori. Si igitur (ut ad propoſitã
quæſtiunculã reuertamur) is uerè oculꝰ nequã eſt, q per-
uerſus pariter & cæcus bonũ agit, & malum credit: utiq;
rectè operando: ſed opinãdo inique, bonũ ſibi in malum
uertit: & tm̄ malũ quantũ crediderit: qm̄quidem iuxta ſen
Matt.6. tentiã dñi totũ corpus tenebroſum reddit oculus nequã.
Quid em̄ luci relinquit, ubi nec pia intẽtio, nec uera opi-
nio inuenitur? At nõ ideò ſequitur ut qui econtrario ma
lum facit, & bonũ putat, iuxta ſuã fidẽ ſimiliter & ipſæ in-
ueniat. Quare? Nõ eſt qppe ſimplex oculus ille q ex iudi-
cio ueritatis totum corpꝰ lucidũ reddat, qualẽ ꝓfectò ſu-
periꝰ diffiniuimꝰ. Neq; ei ex toto adhuc tenebræ deſunt,
ubi ignorãtia ueritatis lucẽ obſcurat uolũtatis. Cũ itaq;
ille oculus utrũq; malũ, is uerò minime utrũq; habeat bo
nũ: nõnne rõ uidetur exigere ut plus ille noceat, quàm ꝑ
ſit iſte? Neq; em̄ cõſequẽs eſt ut tm̄ ualeat in bonũ bonũ
unũ, quantũ duo mala in malũ. ¶Et quidẽ laude dignam
dixerim uel ſolã intentionẽ piã: nec planè cõdigna remu-
neratione fraudabiť in opere quoq; non bono ipſa bona
uolũtas. Attamẽ ſine malo quocũq; non erit decepta ſim
plicitas. Cur inquis? Nunqd non ex fide? Prorſus ex fide
ſed falſa: uel certè potius non ex fide, quia fides falſa fides
nõ eſt. Deniq; de fide uera nõ falſa puto dixiſſe apoſtolũ.
Rom.14 Omne quod nõ eſt ex fide, pctm̄ eſt. Non aũt ex fide uera
bonũ creditur quod malũ eſt. Eſt em̄ falſum. Peccatum igi
tur eſt. Vtrunq; proinde cõplectitur præſens capitulum,
omne qđ nõ eſt ex fide, pctm̄ eſt &c. & cæcã uidelicet ma-
litiam: & deceptam innocẽtiam: quia qđ à neſciente fit, &
bonum prorſus condẽnat intentio praua & malũ non pe-
nitus excuſat recta. Siue itaq; malũ putes bonũ qđ fortè
agis, ſiue bonũ malũ quod operaris, utrũq; peccatum eſt,
quia neutrũ ex fide, licet ſanè leuius admodum peccetur
ubi ſana intẽtione ſola reprehẽſibilis actio foris apparet:
quàm ubi maligna latet etiam in non mala actiõe intẽtio.
Verũ quod abſq; uel minimo peccato non eſt, purũ bonũ
minime eſt. Quo pacto ergo bonũ nõ purũ puro malo cõ
parabitur in efficientia, hoc eſt ut tam efficax ad bonum il
lud ſit, quàm ad malũ iſtud? Et hæc ſuper hac qſtione ſuf-
ficiant. Nam ad ſuperiores quoq; ſatis eſſe reor reſpõſum
ſuperius. Et quidẽ uos eaſdẽ ſæpius dubitationes iteratis
atq; reuoluitis: ſed mea nõ intereſt ipſarum toties repete-
re ſolutiones. Sufficit em̄ ſemel ſoluiſſe etiã quod crebriꝰ
in quæſtione uerſatũ fuerit. ¶Quærentibꝰ itẽ de obediẽ-
tiæ pondere, ſeu diſcrimine inobedientiæ, à latere incidit
uobis & de merito utriuſq; quærendũ: utrũ uidelicet in
quibuſq; præceptis quantũ obedientia ualet, tm̄ grauet
Gen.22. inobedientia: ut uerbi gratia: uel Abrahã de immolãdo fi
lio, uel ille (neſcio quis) de filio itidẽ furni incẽdijs expo-
nendo, tm̄ diuinæ indignationis & ultionis merito incur
riſſent, ſi nõ obediſſent, quãtũ laudis & gratiæ receperũt
pro eo ꝙ obedierunt. Quod uobis quidẽ & durũ uidetur
& neceſſariũ: ſed non eſt ita. Enimuerò conſtat nonnulla
nec fieri ſine gloria, & poſſe non fieri ſine culpa, ideoq; ſi
fiant, digna eſſe præmijs, nõ tm̄ ſupplicijs ſi non fiant. Nã
& non tangere mulierem: meriti eſt non mediocris, & nul
lius tm̄ delicti propriã amplecti coniugẽ. Iſtiuſmodi ſunt
Matt.11. quæcũq; euãgelico illi capitulo cõgruere poſſunt, q põt
capere, capiat. Et rurſum quædã per contrariũ neglecta q
dẽ offenſam cõtrahunt, ſed impleta gloriã nõ merẽtur, &
dãnãt cõtẽptorem, & authorẽ nõ glorificãt. Talia ſunt q̃-
cũq; diuinitus lege publica imponunť hoĩbus, ſine qbus
nec ſaluari queũt. Hinc illud apud gentilẽ. Nõ feci furtũ
Lucæ.6. nõ paſces in cruce coruos. Et in euãgelio. Si diligitis eos
Matt.5. quos diligũt, quã mercedẽ habebitis? Si ſalutaueritis fra
tres ũros tm̄, quid ampliꝰ facitis? Deniq; & uniuerſaliter.
Cũ feceritis oĩa quæ mãdata ſunt uobis, dicite quia ſerui
ĩutiles ſumꝰ: quæ facere debueramꝰ, fecimus. Ac ſi dicat.
Si ſolis cõtienti eſtis præceptis & traditionibꝰ impoſitæ
legis, & non ſponte etiã perfectiõis uos conſilijs & ſuaſio-
nibus mancipatis: liberi quidem eſtis à debito, nõ tm̄ pro
merito glorioſi. Euaſiſtis pœnam: ſed nõ acquiſiſtis coro
nam. Quæ nam ergo uos neceſſitas cogit parere in ſingu
lis quæ iniuncta fuerint, & formidare ultionem de tranſ-
greſſione, & de obſeruatione ſperare remunerationẽ? Ea
propter in talibus generalis hæc regula teneať ut in diffi-
cilioribus quidẽ agendis obeditio gratior, quàm gruior
præuaricatio iudicetur: & in facilioribus minusq; onero-
ſis cõtemptus damnabilior quàm actus laudabilior æſti-
metur. ¶Iã & ſi de hoc ſatis eſt: uideamꝰ quatenus etiã te-
nenda ſit ipſa (quæ in ꝓfeſſione firmari ſolet) loci ſtabili
tas: & qbus, ſi quibꝰ tm̄ ex cauſis rũpere illã uel liceat cui-
quã uel expediat. Et hinc ſiqdẽ dubitare uos dicitis. Ad
qđ interim nunc ſecurus reſpõderim, à bono quod ſemel
quis uouerit, deſcẽdere nõ licere: & ad hoc mutare locum
quẽ ſibi quiſq; delegerit, & cui ſe ſua uolũtate & uoce fir
mauerit, oĩ non nõ cõſulo, ſed nec ſanctus papa Gregoriꝰ.
Ait em̄: Perfecti qq; magna ſe diſcretionis ſubtilitate cõ-
ſpiciunt, ne ad deteriora unquã uel in opere uel in cogita
tiõe dilabanť. Sed qđ hic ſenſit uir apoſtolicꝰ: hoc ſe apo Phili.3.
ſtolus implere gloriať: quæ, inquiens, retro oblitus, & ad Ezech.1.
ea quæ ante ſunt extentꝰ. An & propheta Ezechiel idẽ nõ
ſignificauit cũ de ſanctis aĩalibus diceret. Nõ reuerteban
tur cũ incẽderent: ſed unũquodq; ante faciem ſuã gradie-
batur. Et hi omnes id ſentiendo, nõ aliud quàm magiſtri
ſui ſñiam ſequuti ſunt, dicẽtis in euangelio. Nemo mittẽs Lucæ.9.
manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt re-
gno dei. Præſcribat proinde ſtabilitatis pactũ omni dein
ceps remiſſo deſcenſui, contentioſo diſceſſui, uago & cu-
rioſo diſcurſui, totiꝰ deniq; inconſtantiæ leuitati: non tm̄
his quæ in profeſſionis ſerie ſequunť, morũ uidelicet con
uerſioni, & obediẽtiæ quæ ſm regulã fit. Nã ſi hæc ibidẽ
pro improbitate nimirum atq; irreligioſitate cohabitan-
tiũ obtineri fortè nequerint, duce ſpiritu libertatis tranſi Pſal.65.
re indubitanter ſuadeo ad locum aliũ ubi nõ impediatur Pſal.17.
hõ reddere deo uota ſua, quæ diſtinxerũt labia ſua. Equi-
dem cũ ſancto ſanctꝰ eris: & cũ peruerſo peruerteris. Sanè
de religioſis ac bene ordinatis monaſterijs nullus profeſ-
ſorũ meo conſilio ne arctioris quidẽ uitæ deſiderio ſine li
centia ſui ſenioris egredietur. Egreſſus tm̄ ſi melius inue-
nerit, & elegerit: meo nihilominus iam cõſilio nõ regre-
diatur ad inferius bonũ, qđ reliquerat & cõtẽpſerat pro
meliori, præſertim ſi illud melius tale fuerit qđ eiꝰ primæ
profeſſiõi cõgruere uideatur. Ipſe nempe uiderit qua rõ-
ne quaue intentione altiora ſeu arctiora præſumpſerit, nã
ad inferiora uel remiſſiora me conſulente nequaquã apo-
ſtatabit, ſi nõ tm̄ loci prioris uicinia reuocetur: qa de no-
to monaſterio nec retineri quis regulariter poteſt, nec re-
cipi ſine cõſenſu abbatis ſui. Et accipite manifeſtius in ex
emplis, huiꝰ ſnĩe rationẽ. ¶Fortè uult aliquis de Clunia-
cenſibꝰ inſtitutis ad Ciſtercienſiũ ſeſe ſtringere pauperta
tẽ, eligens præ illis nimirũ conſuetudinibꝰ magis regulæ
puritatẽ. Si me conſulit, nõ conſulo, ſi nõ ſanè id abbatis
ſui uſurparit aſſenſu. Quãobrẽ? Primo propter ſcandalũ
ipſorũ quos deſerit: deinde qa certa pro dubijs relinque-
re tutũ nõ eſt. Forſan em̄ hoc tenere poteſt: illud non po
terit. Tertio ſuſpectã habeo leuitatẽ qua id ſæpe qđ facile
uolumus antequã ꝓbemus, experti iam nolumꝰ, uno ꝓpe
momento idipſum & cupientes & reſpuentes tam leuiter
quàm & irrationabiliter. Quales utiq; nõ paucos frequẽ
ter experimur: qui una uix hora in una uolũtate durãtes,
aura leuitatis impulſi, uagi & inſtabiles hac & illac uelut
ebrij nutant, mutantq; pro experimento iudicium, imo ſi
ne iudicio fluctuantes tumultuantes tot de ſe cõſilia præ-
ſumunt, quot loca reuiſunt, ſemper quod non habent cu-
pientes, & quod habent faſtidientes. Et quõ ego ait aliqs
profeſſus regulã, non ſecundum regulam cum bona queã
degere conſcientia? Siquidem uouens & nõ ſoluẽs, quid
niſi peiero? Quaſi non multomagis habeas unde cõque-
ri alibi quoq; cũ cœperis pure iuxta regulam conuerſari,
profecto etiam tunc & quanã inquies cõſcientia habitare
ſuſtineam
ſuſtineam extra domũ meã priorem, quæ me de ſeculo fu-
gientem excepit, initiauit ad bonum, ſignauit in ſalutem
moleſtus fratribus, inobediens ſeniori, ſtabilitatis inſup
præuaricans pactũ: & primã irritã faciẽs fidẽ? Verũtamen
neutra iuſta querimonia eſt. Nã qui ſe ideò periurum pu-
tat, ꝙ ad pactum regulã non obſeruat, uidetur mihi non
ſatis attendere quid iurauerit. ¶Nemo quippe cum pro-
fitetur ſpondet regulam, ſed determinate ſm regulam, ſui
quiſq; conuerſionem, ſuamq; deinceps conuerſationẽ ſe-
ſe pollicetur dirigere. Hæc profecto huiꝰ tp̄is omnibꝰ fer
me monachis cõis profeſſio eſt. Et licet in diuerſis mona-
ſterijs diuerſis & obſeruantijs deo ſeruiať: quandiu tm̄ ſui
quiſq; loci bonos uſus ſeruat, haud dubiũ quin ſm regu-
lam uiuat: qm̄quidem boni uſus à regula non diſcordant.
Quiſquis itaq; tenet qđ teneri inuenerit bonũ ubi profi
tetur: profecto uiuit ſicut promittit: quia nõ aliud procul
dubio quiſq; promittit quàm ꝙ habere eorũ pia uideť ui
ta cũ quibꝰ deinceps uiuere diſponit & eligit. Quid em̄?
Nunqd uerbi gratia aut in maiori monaſterio uſus Clu-
niacenſiũ, aut iſti fortè illorũ ritus, aut uerò utriq; Ciſter
cienſiũ diſtrictionem literatoriam profitentur? Attamen
oẽs ſm regulam profitemur. Vna quidẽ oris ubiq; ꝓmiſ-
ſio: ſed quia non una eſt omnibus cordis intentio, poteſt
indubitanter ſine detrimento ſalutis, & ſine damno pro-
feſſiõis, operis quoq; nõ una ubiq; obſeruatio celebrari.
Sicut em̄ non omnes omnia tenent (etiã boni chriſtiani)
quæ in euangelio ſunt: omnes tamen ſm euangelium ui-
uunt. Nam qui conceſſis alligari coniugijs contenti ſunt,
non ideò tamen credunt ſe receſſiſſe ab euãgelio, qa euan
gelici ſublimitatẽ conſilij de cælibe ducenda uita non ele
gerunt: ita ſanè ſi in gradu illo inferiori legitime ac fideli
ter cõuerſentur: ſic quoq; qui ſm regulã uiuere ſtatuunt,
etſi nõ ad unguẽ (ut dicitur) totã cuſtodiũt: & ſi qua pro
ſui clauſtri ritu uel mutant uel prætermittunt, à regulari
tamen omnino profeſſione non diſcedũt: donec tamen ſo
brie: & iuſte, & pie, pro ſuorum moribus uiuere non deſi-
ſtũt. Deniq; regula ipſa tradit octauũ humilitatis gradũ
ut nihil agat monachus niſi qđ cõmunis monaſterij regu
la, uel maiorũ cohortantur exẽpla. Exceptis proinde Ci-
ſtercienſibus, & qui illorũ fortè ritu nõ tam uiuere ſm re-
gulam quàm ipſam ex integro pure ad literam (uti ſe ſane
profeſſos eſſe putãt) tenere curant, decætero neminẽ obe
dienter degentẽ, regularis moueat ſolẽniſq; profeſſio in
qua nõ ſit de tota regula promiſſio, in his dũtaxat mona-
ſterijs in quibus ordo & diſciplina ſeruatur cũ bonis con
ſuetudinibꝰ. Salua igitur cuiq; ſua manet in cœnobijs be
ne ordinatis profeſſio: tantum ſi ſana fuerit, & intentio.
¶Cæterum qui inquietus eſt, & ita credere nõ poteſt, ſed
magis credens & cedens ſtimulanti conſcientiæ exit, &
quærit ubi ſoluat uota ſua quæ ſuo ĩ loco, ſuo, utiq; iudi-
cio nouerat quidem, ſed non ſoluerat: ſicut non laudo ꝙ
egreditur, ita ut regrediatur non conſulo: ſi tm̄ ad remotũ
ignotumq; monaſteriũ migrauerit. Cur ita? Tum ꝓpter
Pauli ſententiam, quæ beatum manifeſte pronunciat qui
ſeipſum nõ iudicat in eo quod probat: tũ ex noſtri autho
ritate magiſtri, q talẽ & ſuſcipi iubet, & retineri, inuentũ
quoq; bonũ & utilẽ ſuaſione allici, profeſſiõe ligari. De-
Capitulo de monachis peregrinis. niq; ſuadeať (inquit) ei ut ſtet. Et ne fortè prioris ſui mo-
naſterij memor, remordẽte (ut aſſolet) cõſciẽtia, incipiat
denuo de rupta ſtabilitate cauſari, gñalem ſup hmõi ſcru-
pulo cõſolatoriã profert ſententiã, dicẽs. Vbiq; enim uni
deo ſeruiť, uni regi militať. Porrò de uicino ꝓhibet, qđ
iubet de peregrino: ne uicinitas inter monaſteria fomes
ſcãdali, rixæ materia ſit, ſi alterutrũ recipe mõachos acqe-
uerint abſq; mutuo dũtaxat aſſenſu. Qđ toties eqdẽ ex-
perimur, quoties talis uſpiã monachorũ ſuſceptio plane
nõ niſi cõtra decretũ regulare p̃ſumiť. Q; ſi etiã poſt hæc
fratris ita regulariter ſuſcepti inqetiorẽ forte animũ pul-
ſauerit recordatio ſcãdali qđ diſcedẽs fratribus quos de-
ſeruit fecit: & qa oporteat emendari ſuo reditu qđ ex di-
ſceſſu deliquerit; prudẽter aduertat q hoc cogitat, ſcãda-
lum ſcandalo nõ bene emendari. Qualis deniq; emẽdatio
erit, ſi ut alijs ſcandalũ tollas, alios ſcãdalizas? Quãquam
ꝓfecto & tolerabilius ſcãdalũ illud ſit & uanialius, qđ fa-
ctũ eſt intẽtione ꝓficiẽdi in melius, quam qđ facere cogi-
tas ad deteriꝰ apoſtatãdo. Sed ante quoq; (licet non ſine
ſcãdalo) tutius tuã ſine dubio ad id qđ putaſti melius ſe-
cutꝰ es cõſcientiã, quàm ſi in priori bono & loco cõtra cõ
ſciẽtiã ꝑmaneres: quãquã ſecure id poſſes: ſi ſane hinc eã-
dẽ tuijpſius cõſciam reddere ſecurã poſſes. Quapropter Rom.14.
qđ de mãducãte & nõ mãducãte decernit apl's, uſurpemꝰ
& nos ĩ noſtræ huius diſputatiũculæ cõcluſiõe: ut & q ꝓ-
pria ĩpellẽte cõſciẽtia ſuũ deſerit locũ, ne ſuũ (qđ putat)
deſerat uotũ, nõ deſerentẽ nõ ſpernat: & q ſecura conſciẽ-
tia fraternũ ſcãdalũ timẽs fratres nõ deſerit, deſerentẽ nõ
iudicet. Et de his me accipite ſane qđ ſentio reſpõdiſſe: ſi
ne p̃iudicio ſaniꝰ ſentiẽtis. ¶Itẽ poſtulatis abſolui uobis
cur uel beatus Gregorius neſcio quem uenantiũ, habitũ
monachalẽ quam pie ſuſceperat: impieq; reiecerat: nõ ſo-
lũ reſumere nõ coegit, ſed etiã oẽm legiť idulſiſſe cõionẽ
apoſtatæ perdurãti: uel ſanctus Auguſtinus coniugij legi
uotũ quodãmodo ſubijciat cõtinẽtiæ: ita ut ĩ libro de uir
ginitate aſſerere uideať nec cælibis qdẽ uitæ ꝓpoſitũ co-
pulæ poſſe ꝑſcribere cõiugali quominꝰ indiſſolubile ma-
neat etiã qđ à cõtinẽtibus fallẽte diabolo fracto ſanctita-
tis uoto initũ fuerit matrimoniũ. Et ad hæc nihil ad præ-
ſens certius breuiuſq; reſpõdẽdũ occurrit: niſi ꝙ ita ſan-
cti antiſtites ſapuerũt, rectẽne, ipſi uiderint. Nã ego in ſen
ſibꝰ actibuſq; illuſtriũ patrũ cautus ꝓfecto ſum oĩno nõ
aliud æſtimare, quàm qđ beato apl'o teſte quæriť iã inter
diſpẽſatores: ut uidelicet fidelis qs inueniať. Certus ſum 1.Cor.4.
em̄ ſiue in ſuo abũdauerint ſenſu, ſiue in dei ſpiritu: ſicut
& in cæteris, ita & in his ambos extitiſſe fideles: illũ in di-
ſpẽſando qđ præ manibus erat, iſtũ in ſcribẽdo qđ ſenſe-
rat. Qđ deniq; quæritis de quibuſdã epiſcopis quos ſan-
ctus itẽ papa Gregorius ad tp̃s in monaſterijs pro eorum
exceſſibus legiť recluſiſſe, utrũnã in ſuo an in monaſtico
interim habitu habitarint cum monachis: ego neſcio niſi
ꝙ credibilius uideť nequaquã illos insignẽ religionis ha
bitũ ſuſcepiſſe, quẽ nõ erãt ꝑpetuo habituri: ſed tm̄ quæ-
ſiſſe quietẽ in ſecretis monaſteriorũ, & oportunitatẽ pœ-
nitẽtiæ. ¶Audire & hoc uultis à me, unde ĩter cætera pœ-
nitentiæ inſtituta monaſterialis diſciplina meruerit hanc
prærogatiuã, ut ſecũdũ baptiſma nuncupeť. Arbitror ob
ꝑfectã mũdi abrenũciationẽ, ac ſingularẽ excellẽtiã uitæ
ſpiritalis, qua præeminẽs uniuerſis uitæ humanæ generi
bus huiuſcemodi cõuerſatio, ꝓfeſſores & amatores ſuos
angelis ſimiles, diſſimiles hominibus facit, imo diuinam
in hoĩe reformat imaginẽ, cõfigurans nos Xp̃o inſtar ba
ptiſmi. Et quaſi deniq; ſecũdo baptizamur, dum per id ꝙ
mortificamus mẽbra noſtra quæ ſunt ſuper terrã, rurſum
Xp̃m induimus, complantati denuo ſimilitudini mortis
eius. Sed & qũo in baptiſmo eruimur de poteſtate tene-
brarũ, & in regnum transferimur claritatis æternæ: ita &
in ſancti huius ſecũda quadam regeneratione ꝓpoſiti, de
tenebris æque nõ unius originalis, ſed multorũ actualiũ
delictorum in lumẽ uirtutum euadimus: reaptãtes nobis
illud apoſtoli. Nox præceſſit: dies autẽ appropinquauit.
¶Id quoq; uobis inſinuari p̃camini: an abbatis mutatio
monaſteriũ ſuũ mutare uolẽtibus monachis in aliquo pa
trocineť: hoc eſt ſi in morte uel depoſitione prælati plus
aliquid libertatis ſubditis relaxetur: quo utiq; licentius
poſſint eo articulo tẽporis migrare quò uoluerint: altero
necdũ uidelicet ſubſtituto. Ad quod r̃ndeo. Nequaquã.
Etenim ſponſio profeſſiõis qñ ex more fit in oratorio, de
abbatis uita nõ ſumit terminũ: ſed dæ præſentia teſtimo-
nium. ¶Profitenti itaq; modus ſit ſua uita: non aliena. At
tendat deniq; qđ legiſlator ipſe nõ ſolũ ſenſerit ſed & tra Capitulo de monachis peregrinis.
diderit, ut ſi qñ (inqt) aliter fecerit (uidelicet quàm pro-
mittit) à deo ſe ſciat damnandũ, quem irridet. Itẽ dicit ꝙ
nec ſui iam corporis nouitius habiturus ſit poteſtatẽ. Et
item. Perſeuerantes (ait) in monaſterio uſq; ad mortem.

Saluis igitur exceptionib⁹ q̃s ſuperior diſputatio pſtrin-
xit, decætero nulla liceat occaſiōe monacho locū cui pro-
feſſus eſt citra ſuā mortem deſerere, ſuo dūtaxat arbitrio
alioqn prævaricator eſt, dānationē habens qa primam fi-
dem irritā facit. ¶Sed uos pergitis ampli⁹ ſciſcitari: & di-
citis. Quid ſi nō pōt niſi cū rācore perpetuo animi ibidē
manere: ob min⁹ uidelicet regularē minuſue amabilē ab-
Mat.19. batis electionē. Subit aīo nunc illud de euangelio qđ de
cōiugij lege docenti diſcipuli dn̄o rn̄derunt. Si ita eſt (in
qūt) nō expedit nubere. Magnæ reuera āguſtiæ. Si tenue
rit exoſam, nihil oneroſius. Si dimiſerit inuitam, nihil in
xp̄ianius. An nō ſimili neceſſitate cōſtringiť q nec deſere-
re ualet locū, ne frāgat uotū, nec manere in loco, ne cū ran
core uiuat, & uitā pdat? Quid cōſulā huic? Vt diſcedat?
Nō licet ꝓpter pfeſſionē. Vt ſtet? Propter rancorā nō ex
pedit. Duo mihi æque incōuenientia, æque periculoſa p
ponitis: ut q̃cquid reſpōdero, uobis minime pſit. Quæri
tis nempe quid è duobus monacho tutius ſit: reſidere in
ꝓprio monaſterio ſub irregulariter electo cū rancore, an
ad q̃etius uiuēdū aliò migrare. Qđ quidē haud ſecus ac-
cipio quàm ſi reqrat quanā morte perire conſulam eū qui
ſeipſum fortè perimere uult: incendio, an præcipitio. Re-
uera nāq; & uriť, qui in odio manet: & qui frangit propo
ſitum, in præceps ruit. Sed uos me in hac difficultate con
ſilij facile expeditis, cū deinde ſequimini, & quatenus ac-
cipi hoc ip̄m uelitis qđ appellatis irregulare, apperiēdo
ſubiūgitis, præſertim ſi electiōis irregularitas adeò inuo
luta ſit & intorta, ut licet de ea corā deo nō dubitetur: co
ram hominibus tamen aut uix, aut nullatenus conuinca-
Puer.18. tur. Venit nunc quoq; in mētem ſapientis eulogium. Oc-
caſionē quærit qui uult recedere ab amico. Quonam mo-
do uos irregularē dicitis electionem, quæ caſſari regulari
ter nō ualet, aut reprobari? Et quidē legitur. Qđ probari
non pōt: mihi infectū eſt. Sed dicitis. Et quis obediat ſciē
Mat.23. ter indigno, & ſi non manifeſto? Fratres, nónne legiſtis &
in ueſtra & in ueritatis regula. Super cathedrā Moyſi ſe-
derunt ſcribæ & phariſæi, quæ dicūt facite, ſm autē ope-
ra eorū nolite facere? ¶Iam de mutādis ueſtibus uel lauā
dis ob nocturnā illuſionem, accipite breue conſilium. Iu-
xta ritum ſui loci queq; facere cōſulo de huiuſmodi, quæ
diuerſis modis diuerſis in monaſterijs certum eſt obſerua
ri. ¶De his qui in pluribus monaſterijs profitētur (quòd
penè oblitus fueram) puto ſatis eſſe reſponſum ſuperius,
cū de loci ſtabilitate diſputatū eſt, & non eſt neceſſe ut re-
petam. ¶Prætermitto & aliqua de canonibus quæ uos re-
quiritis: tum qm̄ talium noſtra nō refert qui monachi ſu-
mus: tū quia in libris ipſi facile reperire poteſtis, ſi quære
re nō grauemini. ¶ Venio ad tria illa quæ in altera ueſtra
rurſum epiſtola cōtineť, ubi primū interrogatis quidnā
cōſulam homini qui aduerſus quempiā cōmotus fuerit,
ſed non adeò ut eum lædere ipſe uelit, adeò tamē ut liben
ter accipiat ſi quo modo aliunde lædi contigerit: ſit ne
Nota. uidelicet tutū ita cōmoto accedere ad altare: an ſe ſubtra
here interim debeat, donec cōpeſcatur cōmotio? Nūquā
mihi cōtingat turbatū ad pacis accedere ſacrificium: cum
ira & diſceptatione cōtingere ſacramentū, in quo de⁹ in-
dubitanter eſt mūdū recōcilians ſibi. Certè nō recipitur
mun⁹ quodcūq; meū quod defero ad altare, niſi ante pla
cato fratre quē me fortè læſiſſe meminero: quātominus ſi
meip̄m non pacauero prius? ¶Qđ deinde q̃ritis de cōtra
Phili.3. rietate quæ ineſſe uideť duab⁹ illis Pauli ſentētijs, conuer
2.Co.5. ſatio noſtra in cælis eſt, & quādiu ſumus in corpore, pere-
grinamur à dn̄o: qūo uidelicet aīa eodē tp̄e poſſit & ī cor
pore peregrinari à dn̄o, & in cælis ſimul eſſe cum dn̄o, ip̄e
1.Cor.3. ſoluit apl's, cum alibi dicit. Ex parte cognoſcim⁹, & ex par
te prophetamus. Inquantū quidē cognoſcimus tāquam
præſentia contēplantes: iā cū dn̄o ſumus. Inquantum ad-
huc tāquā de futuris prophetam⁹, credētes quæ nō intel-
ligim⁹, ſperantes quæ nō uidemus: adeò peregrinamur,
Ibidem. & in corpore. Cū aūt uenerit qđ perfectū eſt, hoc eſt glo-
riæ plenitudo, quæ in reſurrectione futura eſt: tūc euacua
bitur qđ ex parte eſt, corporis uidelicet oīs corruptio, ex
qua ſine dubio contingit hæc quæ adhuc ex parte manet
noſtra in corpore peregrinatio. Hoc eſt qđ ī ſe miſerabi-
liter ingemiſcens plangit, & ait. Infœlix ego hō, quis me Rom.7.
liberabit de corpore mortis huius? Nō cōqueriť de cor-
pore tm̄, ſed de corpore mortis hui⁹: hoc eſt eius quæ ad-
huc durat corruptionis: mōſtrās nō corpus, ſed corporis
moleſtias eſſe cauſam peregrinatiōis. Corp⁹ q̄ppe qđ cor Sapi.9.
rūpiť, aggrauat aīam. Nō corp⁹ ſimpliciter: ſed corp⁹ qđ
corrūpitur aggrauat animā: ut corruptio corporis oneri
ſit, nō natura. Vnde & qui intra ſemetipſos ingemiſcunt,
redemptionē expectant corporis ſui, non amiſſionē. Me-
rito proinde grauati corporis neceſſitate, non ſocietate,
cupimus diſſolui & eſſe cum Xp̄o, ut id qđ manet ex par Rom.8.
te adhuc exiliū finiatur, & quæ ex parte iā cœpit cæleſtis
habitatio perficiatur. Aut certè conuerſatio noſtra in cæ Phili.3.
lis eſt: qūo idē dicit apl's. Spe eīn ſalui facti ſum⁹. Spe itaq; Rom.8.
iam in cæleſtib⁹ habitamus, cū adhuc re ipſa in terris pe-
regrinemur & in corpore. Vel aliter. Habem⁹ & unde cor
pori, & unde dn̄o inhæream⁹. Illud uiuificādo & ſenſificā
do, illū credendo & diligendo. Neq; eīn præſentior ſpūs
noſter eſt ubi animat, quàm ubi amat: niſi fortè puteť eſſe
magis ubi inuitus & neceſſitate teneť: quàm quo ſpōte &
alacri ferť uolūtate. Deniq; ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt Matt.6.
& cor tuū. Itē ſi deū amās anima ex ipſo uiuit, uti corpus
ex ipſa: quo pacto quæſo præſentior eſſe cōtēdiť ubi dat,
quàm unde accipit uitam? Fons ſiquidē uitæ charitas eſt
nec uiuere aīam dixerim, quæ de illo non hauſerit. Hauri
re porrò qūo pōt, niſi fuerit præſens ipſi fonti qui chari-
tas eſt, quæ deus eſt? Præſens igitur deo eſt qui deū amat
inquantū amat. In quo eīn min⁹ amat, abſens pfecto eſt.
In eo aūt min⁹ deū amare cōuinciť, ꝙ carnis adhuc neceſ
ſitatibus occupať. Illa uerò circa corpus occupatio quid
eſt niſi à deo quædam abſentatio: & abſentatio qd niſi pe
regrinatio? Et peregrinamur ergo à dn̄o, & in corpe pe-
regrinamur: cuius noſtra nimirū & intentio præpeditur
ærūnis, & curis charitas fatigatur. ¶In fine ſecundæ epi-
ſtolæ interrogatis quid ſentiendū arbitror de eo quod in
euāgelio nobis promittitur, ecce eīn merces ueſtra multa
eſt in cælis: mirātes maxime ſanctū Auguſtinū dixiſſe ſup
hoc, nō cælos iſtos uiſibiles & corporeos oportere intel-
ligi, ne merces noſtra in rebus mobilibus uolubilibuſq;
uideať collocari: ideoq; ſpūalia quædā firmamēta eſſe in-
telligenda: de quibus neſcitis (ut dicitis) quid uel ſuſpi-
cari debeatis. Sed ſi attēditis qđ legiſtis, Regnū dei itra Luc.17.
uos eſt, & habitare Xp̄m p fidē in cordib⁹ ueſtris, tāquā Ephe.3.
utiq; regem in regno ſuo: & nō ſunt condignæ paſſiones Rom.8.
huius tēporis ad futurā gloriā quæ reuelabitur in nobis:
non quidem quæ reuelabitur nobis uelut aliqd exterius:
ſed in nobis, quaſi intus iam manēs ſed nondū apparens.
Et item. Omnis gloria eius filiæ regis ab intus: & aſcēdet Pſa.44.
homo ad cor altum: ſed & aſcenſiones in corde ſuo diſpo Pſal.73.
ſuit: rurſumq; anima iuſti ſedes eſt ſapientiæ, cui⁹ ſine du- Pſal.83.
bio illa uox eſt, cælum mihi ſedes eſt: ſi hæc, inquam, hiſq;
ſimilia non pauca in ſcripturis aduertitis: profecto ſtude-
bitis ad requirendum regnū dei & iuſtitiam eius, intrare
potius ad uos: quàm uel extra exire, uel aſcendere ſupra.
Sed ſupra ſanè uel extra dixerim loci poſitione, ſicut cæ-
lum à terra locū tenet exteriorē, ſol, luna, & ſydera ſupio-
rem. Nā eadē ipſa quæ intra nos ſunt ſubtiliori ſuæ natu-
ræ inuiſibilitate: etiā ſupra nos ſunt ſublimiori excellētiæ
dignitate: & extra quoq; immenſitate maieſtatis. Sed al-
tiſſima ſunt hæc, egentia utiq; & diligētiori diſputatione
& doctiori diſputatore, & opere prolixiori. Ego eīn puta
uerā modū in his tractādis epiſtolarem nequaquam exceſ
ſum iri: ſed ſermo (ut uideo) proceſſit in lōgi⁹ quàm ſpe-
raui. Proinde uos ſi placet librū, ſi placet epiſtolam nomi
nate: nam ego ſiue in paucis, ſiue in multis, ueſtræ debui
(quod & ſtudui) ſatisfacere uoluntati.

Explicit liber de præcepto & diſpenſatione.

Diui Bernardi

DIVI BERNARDI ABBATIS in tractatum de diligendo deo, Prologus.

VIro illuſtri domino Haymerico eccleſiæ Ro-
manæ diacono cardinali & cācellario, Bernar
dus abbas dictus de Clarauale: domino uiue-
re & in dn̄o mori. ¶Orōnes à me & nō quæ-
ſtiones poſcere ſolebatis: & quidē ego ad neutrū idoneū
me eſſe cōfido. Verum illud indicit profeſſio: & ſi non ita
cōuerſatio. Ad hoc uerò (ut uerum fatear) ea mihi deeſſe
uideo quæ maxime neceſſaria uiderentur: diligentiam &
ingenium. Placet tamē fateor ꝙ pro carnalibus ſpiritua-
lia repetitis: ſi ſanè apud locupletiorē id facere libuiſſet.
Quia uerò doctis & indoctis pariter in iſtiuſmodi excu-
ſandi mos eſt: nec facile ſcitur quæ uerè ex imperitia: quæ
ue ex uerecūdia excuſatio prodeat, ſi non iniūcti operis
obeditio pbat. Accipite de mea paupertate quod habeo:
ne tacendo philoſophus puter. Nec tamē ad omnia ſpō-
deo me reſponſurū. Ad id ſolū qđ de diligendo deo quæ-
ritis: reſpondebo quod ipſe dabit. Hoc enim & ſapit dul-
cius: & tractatur ſecurius: & auditur utilius. Reliqua di-
ligētioribus reſeruate.

Tractatus.

VIltis ergo à me audire quare & qūo
diligēdus ſit deus? Et ego. Cauſa dili-
gēdi deū: deus eſt. Mod⁹: ſine mō dili-
gere. Eſt ne hoc ſatis? Fortaſſis utiq;:
Roma.1. ſed ſapiēti. Cæterū ſi & inſipiētib⁹ de-
bitor ſum: ubi ſat eſt dictū ſapiēti: etiā
illis gerēdus mos eſt. Itaq; ꝓpter tar-
ditores idē pfuſius quàm pfundi⁹ repetere nō grauabor.
Ob duplicē ergo cauſam deū dixerim ꝓpter ſeip̄m dili-
gēdū: ſiue qa nihil iuſti⁹: ſiue qa nil diligi fructuoſi⁹ pōt.
Duplicē ſiqdē parit ſenſum cū quæriť de deo cur diligē-
dus ſit. Dubitari nāq; poteſt qd potiſſimū dubiteť: utrū-
nā quo ſuo merito deus, aut certè quo nr̄o ſit cōmodo di
ligendus. Sanè ad utrūq; idē reſponderim: non planè aliā
mihi dignā occurrere cām diligēdi ip̄m, p̄ter ip̄m. Et pri⁹
de merito uideamus. ¶Multū q̄ppe meruit de nobis: q &
immeritis dedit ſeipſum nobis. Quid enim melius ſeip̄o
poterat dare uel ipſe? Ergo ſi dei meritū quæriť cū ipſum
diligēdi cauſa quæritur, illud eſt præcipuū: qa ipſe prior
dilexit nos. Dignus planè qui redameť: præſertim ſi ad-
uertať quis, quos, quātūcūq; amauerit. Quis eīn? Nū is
Pſal.15. cui omnis ſpiritus cōfitetur deus meus es tu: qm̄ bonorū
meorū nō eges? Eſt uera huius charitas maieſtatis: q̄ppe
non quærentis quæ ſua ſunt. Quibus aūt tāta puritas ex-
Rom.5. hibetur? Cum adhuc inquit inimici eſſem⁹: recōciliati ſu
mus deo. Dilexit ergo de⁹, & gratis, & inimicos. Sed quā
Ioan.3. tum? Quantū dicit Ioānes? Sic de⁹ dilexit mūdū: ut uni-
Rom.8. genitū daret. Et Paul⁹: Qui proprio (ait) filio nō peper-
Ioan.15. cit: ſed pro nobis tradidit illū. Ipſe nāq; filius pro ſe. Ma-
iorē, inquit, charitatē nemo habet quàm ut animā ſuā po-
nat quis pro amicis ſuis. Sic meruit iuſtus ab impijs: ſum-
mus ab infimis: ab infirmis omnipotēs. Sed dicet aliquis:
ita quidē ab hoībus: ſed ab angelis non ita. Verū eſt: quia
neceſſe nō fuit. Cæterum qui hominibus ſubuenit in tali
neceſſitate ſeruauit angelos à tali neceſſitate. Et qui homi
nes diligēdo tales fecit ne tales remanerēt: ip̄e æque dili-
gendo dedit & angelis ne tales fierent. Quibus hæc pa-
lam ſunt: palam arbitror eſſe & cur deus diligēdus ſit: hoc
eſt unde diligi meruerit. Quòd ſi infideles hæc latēt: deo
tamen in prōptu eſt ingratos confundere ſuper innume-
ris beneficijs ſuis: humano nimirū & uſui præſtitis: & ſen-
ſui manifeſtis. ¶Nempe quis alius adminiſtrat cibum o-
mni ueſcenti, cernenti lucem, ſpiranti flatū? Sed ſtultum
eſt uelle modo enumerare quæ innumera eſſe non longe
ante præfatus ſum: ſatis eſt ad exemplū præcipua protu-
liſſe: panem, ſolem, & aerem. Præcipua dico: non quia ex-
cellentiora: ſed quia neceſſariora ſunt, quippe corpori.
Quærat enim homo eminentiora bona ſua in ea parte ſui
qua præeminet ſibi: hoc eſt in anima: quæ ſunt dignitas
ſciētia, uirtus. Dignitatem in homine liberum arbitrium
dico: in quo ei nimirum datum eſt cæteris non ſolū præ-
eminere, ſed & præſidere animātibus. Scientiā uerò qua
eandem in ſe dignitatem agnoſcat: non à ſe tamen. Porrò
uirtutem qua ſubinde ipſum à quo eſt & inquirat non ſe-
gniter: & teneat fortiter cū inuenerit. Itaq; geminū unū
quodq; triū horū apparet. Dignitatem ſiquidem demō-
ſtrat humanā non ſolum naturæ prærogatiua, ſed & potē
tia dominat⁹: qđ terror hominis ſup cūcta aīantia terræ
immínere decerniť. Sciētia quoq; duplex erit: ſi hāc ip̄am
dignitatē: uel aliud qđq; bonū in nobis, & nobis ineſſe: &
à nobis nō eſſe nouerimus. Porrò uirtus & ipſa æque bi-
faria cognoſcetur: ſi authorem conſequēter inquirimus:
inuētoq; inſeparabiliter inhæremus. Dignitas ergo ſine
ſcientia non prodeſt: illa uerò etiam obeſt ſi uirtus defue-
rit: quod utrunq; ratio declarat ſubiecta. ¶Habere enim
qđ habere te neſcias: quā gloriam habet? Porrò noſſe ꝙ
habeas, ſed quia à te nō habeas ignorare: habet gloriam:
ſed nō apud deum. Apud autē ſe gloriāti dicitur ab apo-
ſtolo: Quid habes quod non accepiſti? Si autem accepi- 1.Co.4.
ſti: quid gloriaris quaſi nō acceperis? Non ait ſimpliciter
quid gloriaris: ſed addit, quaſi nō acceperis: ut aſſerat re-
prehenſibilem non qui in habitis, ſed qui tanquā in non
acceptis gloriatur. Merito uana gloria nuncupatur hu-
iuſmodi, ueritatis nimirum ſolido carēs fundamēto. Ve-
rum enim gloriam ab hac ita diſcernit: Qui gloriať, ait, 1.Co.1.
in domino glorieť: hoc eſt in ueritate. Veritas quippe do
minus eſt. Vtrunq; ergo ſcias neceſſe eſt: & quid ſis, & qđ
à teipſo nō ſis: ne aut omnino uidelicet nō glorieris, aut
inaniter glīeris. ¶Deniq; ſi nō cognoueris, inqt, teipſam: Canti.1.
egredere poſt greges ſodaliū tuorū. Reuera ita fit: hō fa-
ctus in honore cū honorē ip̄m nō itelligit: talis ſuæ igno-
rātiæ merito cōparať pecoribus: uelut quibuſdā p̄ſentis
ſuæ corruptiōis & mortalitatis cōſortib⁹. Fit igiť ut ſeſe
non agnoſcendo: egregia rationis munere creatura: irra-
tionabiliū gregibus aggregari incipiat: dum ignara pro-
priæ gloriæ, quæ abintus eſt conformāda: foris reb⁹ ſen-
ſibilibus ſua ipſius curioſitate abducitur: efficiturq; una
de cæteris: quod ſe præ cæteris nihil accepiſſe intelligat.
Itaq; ualde cauenda hæc ignorantia: qua de nobis minus
nobis fortè ſentimus: ſed non minus imo & plus illa qua
plus nobis tribuimus: quod fit ſi bonū quodcūq; in no-
bis eſſe: & à nobis, decepti putemus. At uerò ſuper utrāq;
ignorantiam declināda & execranda illa præſumptio eſt,
qua ſciens & prudens fortè audeas de bonis nō tuis tuā
quærere gloriam: & quod certus es à te tibi nō eſſe, inde
tamen alterius rapere non uerearis honorē. Prior equidē
ignorantia gloriam nō habet: poſterior uerò habet qui-
dem: ſed non apud deum. Cæterum hoc tertium malum
qđ iam ſciēter committiť, uſurpat & contra deū. Intantū
deniq; ignorantiā illa poſteriori hæc arrogātia grauior
ac periculoſior apparet, quo per illam quidē deus neſciť:
per iſtam & contemnitur. Intantum & priori deterior ac
deteſtabilior: ut cū per illā pecoribus, p iſtā & dæmonib⁹
ſociemur. Eſt quippe ſuperbia & delictū maximum uti da
tis tanquā innatis. & in acceptis beneficijs gloriam uſur-
pare benefici. Quamobrem cū duab⁹ iſtis dignitate atq;
ſciētia, opus eſt & uirtute: quæ utriuſq; fruct⁹ eſt: per quā
ille inquiritur ac teneť: qui omniū author & dator meri-
to glorificetur de omnibus. Alioquin ſciens & nō faciēs
digna, multis uapulabit. Quare? Vtiq; quia noluit intel- Pſal.35.
ligere ut bene ageret. Magis autē iniquitatē meditatus
eſt in cubili ſuo: dum de bonis quæ à ſe nō eſſe ex ſciētiæ
dono certiſſime comperit: boni domini gloriam ſeruus
impius captare ſibi imo & raptare molitur. Liquet igitur
& abſq; ſcientia dignitatem eſſe omnino inutilē: & ſcien-
tiam abſq; uirtute damnabilem. Verum homo uirtutis:
cui nec damnoſa ſciētia, nec infructuoſa dignitas manet:
clamat deo & ingenue confitetur: nō nobis inquiens do-
mine nō nobis: ſed nomini tuo da gloriā. Hoc eſt, nil no-
bis ô dn̄e de ſciētia, nil nobis de dignitate tribuimus: ſed